

KONTENI

Nimero 142

Septam 2020 - Oktob 2020

EDITORIAL: Rapor ek Analiz Lamars Bruneau Laurette & Co	3
Fas-a Nofraz Wakashio ek Sir Gaetan Duval: Nesesite Gard Serenite	7
Sinpozyom LALIT - Dimans 25 Oktob	7
Fas-a Revandikasyon Vag ek Negatif Rasanbleman le 29: Ki Veritab Demand	8
WAKASHIO: Kestyon dan Tribunal Popiller	9
Mizopwin: Lindsey Collen pa ti fer deklarasyon Waza FM	9
Kan Ru-uper Frontyer: Deba ant LALIT ek Ideolog Kapitalist Lotel	10
MSM ek so'Represyon kuma Solisyon' pu tu	11
Mobilizasyon Peser san kart	12
Petisyon adrese a Minis Lapes	12
Rapor Seminar LALIT 27 Ziyet	12
Lepidemi Koronaviris dan Lemond	13
Langaz Kreol dan Parlman	13
Bizin aret Interdiksyon Langaz Kreol dan Parlman	14
Jabaljas & Bulbak	16
Kriz Saniter, Kriz Ekolozik, Aster: Kriz Zurnalistik	17
BBC fer Erer grosye, RFI emet Erer grosye san koreksyon	17
LALIT an Aksyon	18
Minis Lapes admet Retar dan Devlopman Lindistri lapes	19
Forum Nasyonal lor Lozman pa Enn Forum	20
Let LALIT a Minis :Lozman - Kan pu Ranplas Lakaz Lamyant?	20
Bicycle Lane ek Sante Pyeton - Relye ar Metro	21
Rankont ar Daneswar Sarjua: Moris Bizin e Kapav al ver Prodiksyon Danre-Debaz	22
40 an depi Mobilizasyon LamasTravayer an Septam 1980	23
Buk-Rivyu: Know My Name par Chanel Miller	24
Linportans Eleksyon USA - Biden v/s Trump	25
Trump Agwa Lakor Israel-UAE	26
Apel a Guvernman pu Opoz Proze Aneksasyon Israel	27

PIBLIYE E INPRIME PAR LALIT,
153 RUT RWAYAL, GRNW,
PORT LOUIS, REPUBLIK MORIS.
RS 20/-

www.lalitmauritius.org TEL 208 2132 ek 208 5551 lalitmail@intnet.mu

YOUTUBE CHANNEL: lalitmauritius SOUNDCLOUD CHANNEL: lalitmauritius

Reví
LALIT
d e k l a s

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas

Rs. 20.00

No. **142**

SEPTAM 2020
OKTOB 2020

ISSN 1694-3171

EDITORIAL
RAPOR ek
ANALIZ
LAMARS
B.LAURETTE & CO

Paz 3

FAS-A REVANDIKASYON
VAG EK NEGATIF
RASANBLEMAN LE 29
KI VERITAB
DEMAND?

Paz 5

**WAKASHIO:
KESTYON dan
TRIBINAL
POPILER**
Paz 9

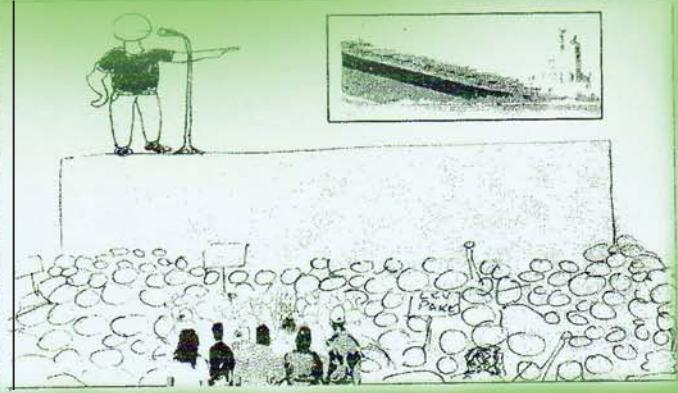
MOBILIZASYON
PESER SAN KART
KONZWINTMAN
AVEK LALIT

Paz 12

**BIZIN ARET
INTERDIKSYON
LANGAZ KREOL
DAN PARLMAN**
Paz 14

INTERVYU
DANESWAR SARJUA
“MORIS BIZIN
E KAPAV AL VER
PRODIKSYON
DANRE-DEBAZ”
Paz 22

LIMPORTANS
ELEKSYON USA
— BIDEN v/S
TRUMP
Paz 25

Rapor ek Analiz Lamars Bruneau Laurette & Co

Samdi 29 Ut ti ena enn manifestasyon ki organizater Bruneau Laurette dir dan so Konferans Depres mem swar ti atir “ant 123,000 ek 157,000 dimunn”. Li ti anfet enn manifestasyon mons. Sel ki ti pli gran ti rali anti-lindepandans ki lextrem drwat PMSD ti organize an 1967, miting demas klas travayer kumansman lagrev lafin Septam 1980 ek rali apre viktwar 60-0 MMM-PSM an 1982.

Grander laful

Grander laful Samdi ti etonan. Lefet ki enn inkoni total, enn zom ki rul enn konpayni sekirite, ki ti antrene dan larmarsyo ek maniman fizi dan Israel ek USA, aparet enn ku lor lasenn politik nasyonal, sufle so laflit, e li gayn sa kantite dimunn swiv li, li etonan mem.

- Si klas mwayenn pa ti telman azite, mem lor bor listeri, e kwinse net depi avan Kovid;
- si lepidemi Kovid so lokdawn pa ti fer dimunn santi pli dan insekirite;
- si pa ti zis Guvernman ki donn kontra e akord tennder kan ena lokdawn e alor fer tu seki pa dekros kontra ek tennder araze;
- si pa ti ena delwil nwar al deverse lor tu sa lagon exki dan Sid-Es aprenofraz Wakashio;
- si sirkonstans otur sa nofraz la pa ti otan opak ek etranz;
- si tu sa 50-enn labalenn latet melon pa ti al mor lor laplaz kumsa apre deversman delwil la;
- si trwa parti lopozisyon prinsipal pa ti otan bann desperados ki zot pa kapav kontample

sirviv pandan kat banane ziska prosenn eleksyon san re-met ankestyon lexistans-mem zot parti;

- si pa ti ena konfli alinteryer Parti Travayis lor kestyion eski Navin Ramgoolam bizin retir li ubyin res lider;

- si MMM ek PMSD pa ti tulde anmemtan andeor Parlman pu enn bon but letan pu premye fwa depi Lindepandans;
- si pa ti ena konfli dan Legliz lor siksesyon Levek;
- si pli pwisan seksyon burzwazi zordi, seki dan sektor turist, pa ti telman teti ki li gard tu so dizef dan enn sel panye (panye turism), kan antretan frontyer pa zis ferme, me bizin res ferme pu enn tan, e si, kan zot kriye “re-over frontyer” sak ler, li pa ti sonn osi kriyel;
- si 2 grup lapres pa ti deza dan enn lager uver ar Guvernman Jugnauth lor lezot size e pre pu ponp nerport seki anti-Jugnauth;
- si pa ti ena enn klin-dey konplis anver manifestasyon delapar lanbasad USA ek O-Komiser UK akoz zot araze ar PM Jugnauth akoz li finn amenn enn ka lor Chagos, inklir Diego Garcia, e akoz Jugnauth finn, avek rezon, akiz UK fer “krim kont limanite” kan deport Cha-

gosyin;

- si tusala pa ti vre, grander lamars ti pu inkonpreansib. Me, tusala vre.

Baton mazik?

E, tusala finn kol ar Bruneau Laurette e so slogan “Lev Pake, Ale!” dirize ver Guvernman Jugnauth ki ti eli zis 10 mwa desela - enn slogan ki exprim enn lespwar vag ki, si ezekte Jugnauth, sa pu ena lefe enn baton mazik, pu rezud tu sa angwas reyel, e bare kont larwinn diferan pu differan klas sosyal dan enn soyete an-kriz. E mem si li klas travayer ek dimunn mizer ki pli sufer, kum tuzur dan sistem kapitalist, drolman, li ti klas mwayenn ki ti mobilize ansam ar but-but burzwazi, e ki ti form kolonn vertebral sa rasanbleman demas, mem si ti ena enn-de lider sindikal preznan, e klerman inpe travayer.

Dimunn kapav buze

Rasanbleman finn montre ki, kan zot anvi, dimunn konn buze. Me, sa li kiksoz ki LALIT plis ki tu dimunn nu kone. Dezir azir kapav ena lefe pozitiv, amenn sanzman ver plis imanism dan soyete – kuma kan lamas klas travayer chalennj inegalite deklas – ubyin, e sa li danzere, li kapav osi ena lefe kontrer. Muvman lamas dimunn kapav amenn nu ver lepok som, pli som ki imazinab dan tu listwar. Rapel ki karakteristik fasism, se lefet ki li ena enn baz sosyal dan lamas dimunn. E sa baz la swiv sa ideolozi patriotik, deryer pavyon nasyonal, avek enn kordilo macho alatet, avek

etno-kominalism, avek militarism. Erapel, mem dan Lalmayn kan fasism pe monte, li dan kontex enn guvernman dan bez mem, guvernman Weimar, ki ti inkonpetan, ki pa ti ala-oter, ki ti pe fane. Tusala pu dir ki, pu ki sanzman la li pozitif, fode lamas dimunn pe mobilize deryer enn demand ubyin enn program kler. Enn program ena trwa-kat “seksyon”: enn analiz partaze lor kot-sa nu ete anterm istorik; enn seri demand ki dimunn konpran pu asterlamem, e ki azir kuma enn pon ver enn meyer lavenir; plis enn vizyon sa sisyete meyer posib, ki nu partaze.

Konferans depres Laurette

Pu konpran evennman Samdi, li vo lapenn get konferans depres so organizater ti fer mem swar, apre manifestasyon la. Li ti 58-minit long, e li dir buku. Li ti dezolan. Kan get li, u kapav ariv krwar anplas zot finn reyni ant 123,000 ek 157,000 dimunn, zot ti selman reyni ant 123 ek 157. Zot pa ti kone ki zot pe koze.

Lidership lamars ti expoze, pu tu dimunn truve. Si zot pa ule res aveg.

Bruneau Laurette dekrir limem kuma enn azan ki finn sufer desepsyon. Li ti azan

Minis Kavi Ramano, li dir (mem si nu kone asterla Laurette finn al met enn “private prosecution” kont Ramano akoz li pa finn “protez” pei kontnofraz Wakashio). Lerla, ti-mama li anonse ki “nu kat nuvo figir” isi, samem ki tu dimunn dan lamars ti ule, nuvo figir dan lidership, ti-mama li dir li ek so koleg otur li zot napa dan “lapolitik” ditu, alor zot pa enn nuvo lidership de naryin.

Azan MSM fristre

So adzwin, Trishna Balgobin, dekrir limem kuma kikenn avek enn *Masters an Marketing Politik*, e li spesifye ki so degre pa sorti nerport ki liniversite, me depi enn “liniversite Itali”. Lerla, li anons nu ki li anfet ti ansarz “komunikasyon” pu eleksyon 2014 ek osi eleksyon 2019 pu .... kapav devine? Pu Premye Minis Pravind Jugnauth an-personn. Apartir sa, li kumans fer santaz pa zis ar Pravind Jugnauth, me osi ar so fam, lor kiksoz ki li swadizan kone, e ki li pu expoze an-tanzelye. Alor, li enn lasisyasyon azan MSM fristre ki alatet lamars kot tu sa dimunn la finn ale. Dan LALIT, nu bizin konfese ki nu ti rat sa laspe CV de prinsipal dirizan net (1)

Ti ena enn madam preznan dan Konferans depres osi,

Corinne Lallman Sit Yee. Li dir pu so CV ki li inplike dan plizir “proze” parmi pu Legliz. Klerman li ti pe ranpli rol fam sinbolik, pu anpes dimunn dir laverite, kumkwa fam pa ti tro preznan, e sertennman pa dan lidership.

Katriem dimunn, Sebastien Lenette, ti fer enn long diskur kot li donn konsey pu dimunn azir koronpi. Li ti byin sokan. Li dir, kan enn politisyin ofer u enn brayb, bizin pran. Pran, li dir, me pa vot zot. Fer koripsyon, lerla trayir u prop parol. Li enn konsey dezolan. Li ti sipoze koz

lor petisyon a Prezidan pu tir Premye Minis, ki zot pe sirkile, ki zot pe viz pran form enn espes referenndum.

Bruneau Laurette ek Trishna Balgobin inn anonse ki zot pu uver enn biro kuma enn Citizens' Advice Bureau parallel kot Place du Quay. Kan u ena kit problem, u al laba. Zot pu diriz u ver “profesyonel”.

Dan lamars limem, ti ena plizir orater. Ti ena lidership Bruneau Laurette ek so avoka Teeluckdharry (ki ti Deputy Speaker Jugnauth ziska ki li gayn mansyon dan Komisyon Danket lor Rulman Ladrog), Patrick Belcourt ek Trishna Balgobin, plis lezot kuma Georges Ah Yan, Vassen Kauppamuthoo, Ashok Subron, Ivann Bibi, Jayen Chellen, Ivor Tan Yan e zot tu ti koz dan tu direksyon – mem kont vaksin – pu donn enn lide. E, li ti remarkab, ki depi podyom, Belcourt finn fer enn apel pu Jugnauth “re-uver frontyer”. Sa laliy patron lotel, li vre – me, li enn laliy ki zot finn kumans defann dan pli tipti lavwa pu zot pa expoz enn neglizans kriminel – akoz, kan Republik

Exte desin Escher

Moris ena zero ka Kovid lokal pandan 4 mwa, dan tu pei ki furni turis pu Moris lepidemi Kovid pe donn bal, kuma Lafrans ek Sid Afrik.

PT, MMM, PMSD

Gran lider gro parti ki ti prezan – Ramgoolam (PT), Duval (PMSD), Bérenger (MMM), Boolell (Lider Lopozisyon) – pa ti pran laparol ditu. Li pa etonan. Zot zom dezespere, e ni zot pa'le riske paret alatet enn rasanbleman osi bizar, ni zot pa sir laful pa pu pip zot. Apre tu, laful ti invite lor baz ki rasanbleman la li anti-politik.

Ki klas sosyal moter lamars?

Kisannla ti anfet dan lamars, anterm deklas? Pli bon deskripsyon se par enn parmi organizater, Percy Yip Tong, mem si so vizyon etno-santrik ase abominab. Li ti dir sa lor stasyon Franse TV-5 Monde.

TV5Monde: Percy Yip Tong, ... Vous êtes l'une de figures de proue de ce mouvement. ... Vous avez lancé un appel à la diaspora mauricienne à Londres, à Paris, elle s'est mobilisée aussi. Que reprochez-vous aux autorités?

Percy Yip Tong: Après 51 ans d'indépendance, nous avons eu deux dynasties, deux familles, deux pères et fils ont été premier ministre pendant 51 ans avec une brève d'un franco-mauricien pendant deux ans et demi. Et il y a eu du népotisme, la méritocratie n'est plus là, la corruption à gogo, vraiment du gaspillage de fonds publiques et aussi des communautés qui sont mis un à côté de l'autre parce que a la fonction publique, ceux d'origine africaine n'ont presque pas leur place. Ils ont dit 'stop'. Ce qui est arrivé avec le Wakashio ... a déclenché une marée noire qui a été la goutte d'huile qui a fait débordé le vase. Le peuple n'en

Exte desin Escher

peut plus ...

TV5Monde: On voyait dans les rues, aujourd'hui, c'est notamment la classe moyenne qui manifestait. Pourquoi?

Percy Yip Tong: Déjà, on n'avait jamais vu des franco-mauriciens et des sino-mauriciens manifestent dans les rues. Ces deux minorités, ils représentent 1%. Parce que la classe moyenne est la plus touchée par la crise économique qui affecte l'île Maurice après le Covid. Parce que les classes pauvres, ils ont des aides sociaux. Les riches, même s'ils ont les 90% de leur richesse, pourront vivre pour trois générations. La classe moyenne est endettée, ils ne peuvent plus envoyés leurs enfants aux lycées privés, ils peuvent plus payer leur maison, les prêts, ni leur voiture. Eux, ils en ont marre. Là on a vu les gens du secteur privé, de hauts fonctionnaires, des directeurs de compagnie, dans les rues. Du jamais vu. Les chinois, n'en parlons pas. Les chinois, j'ai vu mes tantes, mes cousines dans les rues. J'hallucinais. ....

Rezerv exprime

Enn lot komantater interesan, osi.

Shenaz Patel, zurnalist Week-End ki finn sutenir sa lamars an Ziyet ki ti enn espes bild-ep ver lamars Laurette, mem si li ase antuzyast, li rod kuver li pu

plitar, pangar. Li dir bizin repepe ki sa lamars la exziz sertin kes-tyon: "Le fait qu'elle n'ait pas eu un agenda clairement défini et communiqué ... menée par un homme, Bruneau Laurette, dont on ne sait au fond pas grand-chose sinon qu'il travaille dans le monde très particulier de la 'sécurité maritime', et qu'il s'affiche volontiers en Rambo porteur d'armes." Li averti atraver labus "certains observateurs" (pa li) ki "affirment déjà que la composante hindou de la population n'était pas présente en masse à cette manifestation." Pena pu azut naryin. Kan Bruneau Laurette ti bizin ris pov Cassam Wadally lor podyom dan enn fason inelegan kan tu diskur fini termine net, ti klerman enn tantativ pu kuver enn lot grup ki zot krwar "pas presente en masse".

Enn traze sinbolik

Anu get sinbolism so traze, sa lamars la. Lamars la reyni lot Katedral. Ena mesaz sutyin depi Legliz atraver enn lanpir lapres ki finn ponp sa manifestasyon la a-blo, L'Express. E lamars la al termine divan lanbasad USA. Kareman. Samem lanbasad ki koni pu pleyne si enn laliy় onz dimunn manifeste

divan zot biro kont baz militer Diego Garcia. Sann kut la, USA sutenir san vergoyn. Anplis, ti ena sirman ase taper preznan – enn nomb bawnnser kuma zame finn truve avan – ki lanbasad finn santi so sekirite asire! Itinerer depi Katedral ziska Lanbasad USA pa ti kapav sinboliz pli byin pu zordi sa-mem ansyin lalyans oksidental dan Moris – ki dan lepase ti kont abolisyon esklavaz, kont sifraz iniversel, kont lindepandans. Kan enn grup lapres – zordi li La Sennelle lapres ek imobilye – kuver evennman kuma enn partisipan, li konplet so sinbolism.

Zom ek macho

Lamars la ti mene par zom, e prezans zom ti dominan, pu enn evennman an lane 2020. Pu donn enn lide lanbyans macho. Enn gran poster ti sigzer, avek ilistrasyon, ki bizin enn Premye Minis avek gress (bizin servi mo pu pa bizin desinn li)! Enn lot imans bandrol, kuma enn jok finn konfond sex avek vyol ek destriksyon. Tusala pu dir ki sa fondasyon militarist ki nu ti kapav atann depi enn exper dan manye zarm ek ar-marsyo ti prezan dan sa subasman macho la. (Zis pu donn kontras ar enn-de manifestasyon demas resan ki LALIT ti organize, ti ena plis fam ki zom preznan. E naturelman, lamas dimunn ti enn lamas klas travayer.)

What next?

Asterla ki lamars finn termine, e li ti otan gran, organizater ena problem divan. Ki zot pu fer asterla pu fer Guvernman Jugnauth “Lev pake, ale!” Samem zot slogan inifikater, non? Kan eleksyon ti telman resan? E san enn veritab program? Zot pu fer zot petisyon. Zot

pu fer zot miting Mahebourg. Lerla zot konser Rivyer Nwar, Laurette anone. Lerla? Eski zot pu sey destabiliz Guvernman? Destabiliz leta dan lezot fason? San enn program? Ki danze sa reprezante, kan bann parti dan lamars ti otan differan? E ti ena bann non-parti, e bann anti-parti tu reyni otur sa enn-de kordilo la?

E ki lider sa 3 gran parti Parlamanter pu fer asterla avek sa imans mobilizasyon? Ek enn lepep vreman dan problem? Ki zot kapav fer? Zot kapav ranport eleksyon Minisipal. Komye letan 3 parti osi differan kapav tini ansam – Travayis, MMM, PMSD – mem dan enn lalyans inpe ape-pre? Si zot invit Bhadain, sa pu afebli zot ubyin ranforsi zot?

Dyaspora e ideolozi

Li vo lapenn termine lor ketyon listwar fondasyon dyaspora Morisyin deor, e kimanyer so zenez ti extrem-drwat anti-lindepandans. Sa li importan, mem si ena tu kalite lopinyon ek kur an dan dyaspora zordi, kan li azir kuma enn blok, li tuzur riske inflyanse par so ideolozi fondater. Dan buku pei, kuma Lafrans, Lostrali, UK, Laswis, dimunn ki ti met premye labrez pu “dyaspora” ti bann dimunn ki ti krwar sa propagann dextrem drwat, e ki ti provoke par sa propagann la pu emigre depi Moris dan enn lafreyer kont introduksyon sifraz iniversel dan bann lane ’50. Propagann ti pofine par Ralliement Mauricien, ki plitar vinn Parti Mauricien (lerla PMSD) e li ti otur slogan “Peril Hindu”, enn lafreyer ki enn popilasyon avek buku laburer agrikol pu “enn mazorite”. Li ti enn kanpayn ki ti vasile – parfwa kont tu “payin” u

“non-Kretyin”, parfwa kont tu depi Lazi, e parfwa zis otur “Peril Indu”, depandan taktik lidersip dextrem-drwat kuma NMU. Me, so baz, se sa: li ti “Mauriciens” ki pe fer enn “ralliemment” kont bann imigran, ki sorti Les. Poster ek slogan ti otur pa met “razwar dan lame zako” (sic). Kan ti pran gran lamas dimunn depi Lind, laplipar ti travay karo, azut ansam ar travayer Afro-Morisyn deza la, zot ti efektivman enn mazorite, me sanse tro inferyer pu gayn drwa devot. Listeri ki ti leve ti telman grav, ki dimunn ki ti krwar – enn tit-burzwazi sirtu – finn emigre pu evit “Peril Hindu” ki zot ti vreman krwar pe vini. Plitar sa propagann finn evolye, vinn kisannla enn Morisyin otantik, kisannla pa. Kisannla ti proprieter, kisannla lokater. Avan Lindepandans dan bann lane ’60, PMSD finn re-amand propagann pu sey kolmat enn raliman kont zis “Hindus”, e sa, asontur, ti fer ankor plis dimunn literalman fwir pei dan listeri sosyal. Ena finn afret pakbo, al Lostrali. E se sa bann grup anti-Indepandans, anti-sifraz, profondeman rasist ek kominalist, ki finn kree bann grup dyaspora debaz. Kan PMSD rant dan Koalisyon ar Labour an 1969, Gaetan Duval ti Minis Emigrasyon – wi, ti ena enn Minister antye pu ed dimunn emigre. Sa dyaspora finn evolye ziska zordi, me parfwa ena ankor enn retur a sa ideolozi dextrem drwat. Tusala pu dir, sa muvman demas la, Bruneau Laurette dir, li finanse par dyaspora, e li organize dan dyaspora dan buku pei.

Tusala pu dir sa travay, ki exiz pasyans revolisyoner, bizin kontinye. Bizin organiz

Nesesite Gard Serenite

klas travayer. E bizin gard bann demand lor tem ki konsern klas travayer antan ki klas. LALIT, kuma u kone, li inplike deza dan aksyon alabaz kumsa – dan komite-konzwin dan par duzenn site partu dan Moris, dan Komite peser, dan muvman pu emansipasyon fam, dan promuvwar langaz Kreol, sutenir lepep Palestinn atraver aksyon, e milite aktivman kont vyolans polisyer e vyolans dan prizon, travay politik pu tir UK-USA depi Chagos, inkli Diego Garcia. E nu bizin kudme plis zenn. Kontakte nu – vini, me selman si u ena kanmem enn tigit kuraz deza. Si u anvi konn plis lor nu, vizit nu websayt, get nu arsiv news, lane par lane, depi 2004.

LALIT
6:30 pm 31 Ut, 2020.

P.S: 8:00 pm le 31, Pravind Jugnauth lor so adres alansayon lor MBCTV finn anons enn konsesyon post-lamars: frontyer pu uver enpe apartir 1 Oktob, e plitar konpletman, depandan sityasyon. Avek sityasyon aktyel, kot tuzur pena ka lokal, e tuzur lepidemi pe donn bal dan pei kot turis sorti, li trakasan si Guvernman, su presyon, sumet a sa demand ki orater Patrick Belcourt ti enonse dan lamars.

NOTES

(1) Nu ti rat enn lartik ki asterla nu dekuver ki ti dan lexpress.mu 16 Ut, kot Bruneau Laurette anonse: "J'ai escorté Kavi Ramano lors du meeting de La Louise durant la campagne électorale." L'Express, drolman pu li, azut enn kritik ase hard kont, "Ses détracteurs font aussi croire que c'est parce qu'il n'a pas eu de contrat avec le gouvernement ou la police mauricienne qu'il les attaque."

Kan remorker Sir Gaetan ti pe sorti Mahebourg, return Port Louis le 31 Ut, e ti pe remork enn barj ki ti pe servi pu debaras delwil depi nofraz Wakashio, finn ena enn aksidan trazik. Trwa lekipaz inn truv lamor, Sujeet Seewoor, Lindsay Plassan ek Sylvaine Addisson. Kapitenn Mowsadeck Bheenick tuzur porte mankan, dan moman kan nu al lapres. Ena lekipaz ki finn bizin pas buku ertan dan lamer, atann sekur, me zot finn sape, gramersi.

Avek listeri zeneralize, sa kalite aksidan malerezman riske ogmante. Bizin gard kalm kan ena enn nofraz kuma Wakashio. Bizin evit listeri. Bizin evit rimer. Bizin azir pu ki nu pa met lezot dimunn an-danke.

Nu remarke ki ena buku rimer pe fane lor sa nofraz Wakashio. Nu bizin gard an-tet ki Konpayni Zapone e Guvernman Zapone responsab pu zot navir. Nu bizin osi gard an-tet ki gro konpayni Zapone finn redwir nomb lekipaz pu fer plis profi, e ki lekipaz pa ti pe reysi al ater, akoz Kovid.

Sinpozyom LALIT Dimans 25 Oktob

8:30 a 3:30
Kontakte manb LALIT pu gayn invitasyon!
Gard sa dat la lib!

7 tem:

Pur Veritab Sekirite Alimanter

- Aret met sibsid lor kann ek vila milyader, met lor prodiksyon manze – dan karo ek dan nuvo lizinn prezerv manze.
- Devlop lindistri lapes ziska dan 2.4 milyon kilomet kare Dilo Exklizif Republik Moris pu ki peser gayn lavenir.

Pur Kreasyon Plas Travay Fix par milye

- Kan patron dan enn sekter ki pa esansyel – kann ubiyin turism – li bizin buz so kapital dan sekter esansyel.

Pur tu dimunn ena enn lakaz pu reste

- Lakaz lamyant bizin ranplase. Li enn problem polisyon grav.
- Bizin enn rezis nasional.
- Bizin lakaz Guvernman batir pu lwe ar seki ule lwe.

Pur Langaz Kreol Rant dan Parlman e dan Lekol kuma Medyom

- Pu ki nu devlop nu lespri e nu konpreansyon lemond.

Pur Ranforsisman sistem lasante

- Pran dimunn anplis pu konntak-treysing dan Biro Saniter.
- Antrenn nuvo staf lopital, an preparasyon pu danze dezyem vag Kovid.

Pur Dekolonizasyon ek Demilitarizasyon Chagos

- Ferm baz militer!
- Dekoloniz Chagos!
- Enn Sirkonskripsiyan ek Konsey Rezyonal pu Chagosin
- Fer enn netwayaz ekolozik Diego!
- Fer IAEA fer inspeksyon pu matyer nikleer Diego.

Pur enn pli bon Sekirite Lamer Otur Republik Moris

- Bizin reget kondisyon pu "Innocent passage" dan dilo territoryal.

Ki Veritab Demand?

Kriz dan sistem kapitalis finn aksantye par fermfir lindistri turist e ralantisman dan leko-nomi akoz koronavirus, e sa finn provok enn veritab angwas parmi lamas dimunn. Sirtu klas mwayenn ki finn araze e mobilize deryer Bruneau Laurette. Ziska MMM, Travayis, PMSD finn swiv li. Me, demand sa gran laful dimunn, li pa kler ditu. Sel demand vreman klersete kan Belcourt revandik “luvertir frontyer”, e Pravind Jugnauth finn tutswit anons li pe al lor “faz 2” dekonfinnman. Li grav kan manifestasyon al kontribiye pu provok kit luvertir presipite. Ena tu kalite mekontantman fas-a enn Guvernman MSM-ML-exMMM, ki ti eli 10 mwa desela.

Fode pa, dan sa listeri zeneralize la, nu blyi seki kriz koronavirus finn montre nu: linportans seki esansyel dan lavi pu sirviv. Program ki neseser se pu gete ki revandikasyon ki pu amenn nu pli divan:

Manze debaz asire e prodir dan pei -- setadir stepul (kuma dirilafarinn-pomdeter), grinsek, dile, delwil, dizef ek pul, pwason, lavyann, legim-fri.

Travay pu tu dimunn, swa enn reveni debaz pu tu;

Lakaz pu tu dimunn, seki pe viv dan sere, seki pe res dan lakaz lamyant, inkli.

Langaz Kreol dan Parlman e kuma medyom dan lekol;

Sistem Lasante gratis ek inversel pli develop, e ki ena kapasite prevenir lepidemi;

Dekoloniz ek Demilitariz Chagos pu ki ena kontrol lor lamer ek later Republik an-antye pu kapav sweyn li pu li nuri nu. Sirtu dan lepok insertitiid mondyal, kan fek ena menas militer Trump kont Lasinn, bizin ferm baz militer US lor Diego pu li pa menas lape dan lemond.

Katastrof Wakashio ek explozyon stok lamonyak dan lepor Beyrut

dan Liban fer nu realiz linportans prevansyon , risponnsrapid ek reabilitasyon apre enn tel aksidan.

Alor nu tu, travayer, peser, planter, ti-marsan, ti-prodikter, pansyoner, etidyan, bizin mobilize lor baz bann demand kuma LALIT pe propoze fas-a-kriz:

1. Pu sekirite alimanter

- * Met lalwa pu fors tablisman plant manze lor 1/3 so later!

- * Met dibut lizinn desantralize pu prezervasyon ek transformasyon manze!

- * Investi dan lindistri lapes sutenab dan sa 2.4 milyon kilomet kare lamer ki ziska ler, apre 50 an lindepandans, pankor ariv servi e kontrole!

- * Aret sibvansyonn kann, disik, vila milyarder IRS, lindistri turism, Smart City!

- * Servi fon par milyar Rupi M.I.C. pu devlop nuvo sekter alimanter! Olye servi sa fon-la pu asir sirvi kapitalis dan sekter ki pena lavenir.

- * Kontrol pri ek sbsid lor tu nesesite esansyel pu sirvi kuma manze, medikaman kuran, sanitayzer.

2. Pu kreasyon par milye plas travay stab

- * Kreasyon anplwa par milye dan nuvo sekter prodiksyon manze (inkli prodwi lamer), stokaz, distribisyon, resers agrikol ek marinn, marketing, prezervasyon ek transformasyon manze!

3. Pu tu dimunn ena garanti enn lakaz pu reste

- * Uver Rezis Nasional pu dimunn ki dan problem lozman kapav inskrir!

- * Guvernman bizin ranz lakaz lwe pu seki pa kalifye pu lakaz NHDC! Kuma CHA ti fer lontan!

- * Ranplas lakaz lamyant! Guvernman finn vot bidze pu kas lakaz lamyant, me pa pu ranplas zot.

- * Guvernman bizin rekizisyonn later pu konstrir 100 vilaz agrikol integre! Abitan kapav reste anmemtan ki plante – li asir travay, lozman ek sekirite alimanter, tu alafwa.

4. Aret interdi Langaz Kreol dan Parlman ek dan lekol

Parey kuma ti inform nu tulezur lor sityasyon COVID-19 dan langaz kreol, nu reprezantan dan Parlman bizin kapav servi langaz Kreol pu tu dimunn anmezir partisip dan deba demokratik. Dan lekol ek kolez osi, langaz kreol bizin vinn medyom pu zanfan aprann size kuma matematik ek syans.

5. Ranforsi sistem lasante

- * Rekrit tu staf neseser pu sistem lopital ek pu biro saniter ki fer kontak-treysing rul byin.

6. Dekoloniz ek Demilitariz Chagos

Anmemtan ki guvernman apiye pu dekoloniz Chagos, li bizin travay pu ferm baz lor Diego. Pa kapav ena enn baz ki konstitiye enn menas permanan pu sekirite ek lape, ek deversman prodwi nikleer.

7. Re-get tu laspe Sekirite Lamer Otur Moris

Aveknofraz Wakashio, e apre li, remorker Sir Gaetan, li importan pu Leta Moris reget tu laspe sekirite lamer otur Moris.

RL

WAKASHIO

Kestyon dan Tribunal Popiler

Depi ki Wakashio finn tase lor brizan Pwint Desny, finn ena buku kestyon ki finn poze e ankor pe poze. Serten sa bann kestyon la anfet rann li pli difisil pu konpran, parski zot bann kestyon ki ris dimunn lor bann fos lapist, me an zeneral dimunn ule konpran pu kitfwa propoz sanzman ki viz pu anpes enn tel catastrof dan lavenir.

Kestyon:

1 A ki moman eski radar lor lakot Moris (*Coastal Surveillance Radar System*) finn montre ki Wakashio finn devye depi trazektwar ordiner enn navir kargo ki pe zis pas pre ek Moris lor so sime pu al enn lot peyi (*Innocent Passage*)?

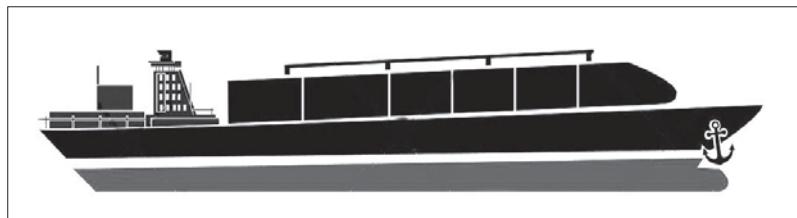
2 Ki protokol ena pu ofisiye Coast Guard kan sa arive; a ki moman sa linformasyon la bizin travers par Komiser Lapolis e ariv ziska Minis Linteryer (PM).

3 Depi ki sa navir la finn devye e adopte enn trazektwar ki pu amenn li direkteman lor Moris, eski li ti pu posib anvoy bato Coast Guard ubyen elikopter lapolis pu intersepte li lor sa trazektwar la, anka li pa reponn komunikasyon radio?

4 Enn fwa ki Wakashio finn lor brizan, eski Guvernman finn sey geyn enn konsey depi “exper”, si li ti pu posib pu dezangaz navir la depi brizan par so prop moter ar kudme bann bato remorker ki ena dan lepor? Kitfwa sa ti pu posib kan lamare ot, kuma dayer finn arive kan navir la finn pivot par limem.

5 Si li pa ti pu posib dezangaz navir la depi brizan, eski finn ena “konsey exper” pu dir ki bizin servi remorker pu gard navir la kot li ete, e anpes li pivot ziska ki so flan vinn lor koray brizan?

6 Kan Wakashio finn imobilize lor brizan, eski li pa ti neseser anvoy enn komando lapolis lor navir la par elikopter, pu konpran seki pe arive e pu pran kontrol lor enn navir ki **dan** teritwar

Moris? Eski li ti neseser atann seki proprieter ubyen asirer navir la propoze?

7 Kan finn kumans ena fisir dan lakok navir la, eski li pa ti swetab ki etablir enn dub kordon otur navir la pu anpes otan delwil ki posib rant dan lagon? Eski li pa ti swetab ki a sa moman la mobiliz tu peser ki ena pirog pu etablir sa kordon la?

Pu lavenir, eski Guvernman ena lintansyon rekonsider so dispozitif kontrol lor pasaz navir pre ek Moris. Eski ena enn

nesesite pu reget protokol pu zer itilizasyon sistem radar par Gard Kot?

Etan done ki Moris omilye enn larut byen frekante par gro navir, ek etan done ki sak zur ena 10 a 15 avyon ki aterir e dekole dan aeropor Plezans pre lakot Sid Est, e aksidan avyon pre kot aeropor li pa telman rar, eski ena enn plan pu ekip Moris avek materyel e trening neseser pu fer fas a tu evantyalite dan lavenir?

RS

MIZOPWIN

Lindsey Collen pa ti fer deklarasyon ar ni Waza FM ni dan kit Konferans Depres

Lor Rezo Sosyal, manb LALIT finn truv fos linformasyon sirkile kumkwa manb LALIT Lindsey Collen ti fer enn deklarasyon a Waza FM konsernan manifestasyon Bruneau Laurette. Li pa ti fer enn tel deklarasyon, ni okenn deklarasyon.

Enn lot manb LALIT finn truv enn lartik onnlayn lor *Inside News* ki dir Lindsey Collen ti fer “une conference de presse hier, jeudi 27 aout.” Lindsey zame pa ti fer okenn de konferans depres lor okenn size, inklir lor size lamars Bruneau Laurette.

Par kont, Lindsey Collen ti fer enn deklarasyon ar Radio One lor manifestasyon la. So landime ki li fer deklarasyon ar enn zurnaliste Radio One, sa finn emet dan enn reportaz ki enn lot zurnaliste finn introdir. Reportaz odio paret ena kupir inpe abrupt dan enn-de plas.

Sa vedir pa finn ena deklarasyon ar Waza FM. Pa finn ena Konferans Depres.

Li paret ki ena enn problem deontolozi, vizavi Lindsey Collen, e osi Radio One.

31.08.2020

Deba ant LALIT ek ideolog kapitalist lotel

Depi plizyer semenn, kapitalis lotel pe fer kanpayn aktif pu ki re-uver frontyer pu zot kapav rul zot biznes lotel. Kom dabitud, zot pa kapav dir uvertman ki zot pe trakas zot profi. Alor tulede Philippe Forget dan *L'Express* 29 Ziyet ek Sen Ramsamy, ex-sef asosyasyon patron lotel ek restoran AHRIM dan *Le Mauricien* 13 Ut met buku lanfaz lor lefe ki sa pu ena lor 125,000 anplwa direk ek indirek dan sekter lotel ek anmemtan lor lavaler Rs60 milyar an deviz etranzer ki sekter lotel amene. Lindsey Collen, lor nom LALIT finn reponn Philippe Forget e sa finn provok buku deba onivo nasyonal lor kestyion kan re-uver frontyer.

Dan *L'Express* onnlaynn, finn ena 176 komanter blog swit a sa polemik la. Laplipar komanter dan blog finn fer par bann anonim. Komanter par anonim – ki kapav et mem dimunn avek differant nom blog – pena valer anterm kontribisyon dan veritab deba ki arive kan u kone kisannla pe dir kwa ek kapav ziz so pozisyon deklas, so kredibilite. Me kantmem, li enn siyn ki dimunn pe reflesi lor sa kestyion la.

Lasante avan

LALIT finn poz lakestyon: ki finn sanze depi desid pu ferm frontyer? Alepok tu dimunn ti dakor ki li ti enn nesesite akoz ti ena enn vag pandemi Koronavirus andeor pei, e byin tigit dan pei. Kapitalis lotel ena pu reponn sa kestyion la avan li vinn puse pu re-uvertir frontyer.

LALIT finn osi explik partikilarite Koronavirus: li byin infeksyen, buku dimunn pena sinptom ditu alor u pa kone kisannla ena COVID 19, kisannla pena, e ziska ler, pena vaksin, pena tretman. Philippe Forget, kuma Trump, konpar

Koronavirus avek linfienna! Zot dir sa kantmem nu tu fek temwayne kuma lepidemi Koronavirus finn fane Moris, par santenn dimunn infekte, buku finn malad gravman, e finn ena lamor.

Kapitalist lotel zot byin anpenn avek konsekans grav lor lasante travayer. Zot pa pran okenn traka pu kimanyer sekter lasante piblik, lopital, dispanser pu fer fas. Zot pa ofer pu kontribiye fon pu ranforsi li. Zot pa pran traka pu sa pwa imans lor ledo travayer sekter lasante piblik ek sistem lopital. Zot pa truv sa risk grav ki sistem lasante piblik, sistem lopital kolaps. Depi avan laparisyon Koronavirus, pa ti pe rekrut ase travayer dan sekter lasante. Aster, kan frontyer ankor ferme, finn retir enn tyer staf lopital pu travay dan karantenn. Zot pe travay san relas pu sistem lasante marse.

Kote lasante piblik, travayer ki fer kontak-treysing finn kontribiye buku pu reysi kontrol lepidemi lepok konfinmman. Si re-uver frontyer, pa pu ena ase travayer pu kapav kontrol lepidemi. Forget pa pran traka ki pu arive si sistem lasante antye kolaps. Okontrer. Li dir, “Abe si anplway ankor dimunn pu fer kontak-treysing, kot pu met zot travay kan nepli ena Koronavirus”?

Lindsey Collen lor nom LALIT

finn dimann ideolog kuma Forget al donn kudme, mem pu 2 semenn, travay dan lopital. Si zot ti-leker, omwin asiste travayer kontak-treysing uswa travayer ki rul sant karantenn. Lerla zot va plis an-mezir konpran.

Si uver tro boner, riske enn dezyem lokdawn vinn neseser.

Kapitalist lotel dezespere

Mem si zot pe get zis zot lintere kapitalist, eski, mem si uver frontyer, eski kapitalis lotel pu kapav ranpli lotel sifizaman pu zot fer profi? Kapitalis lotel pe rod ankuraz turist vini lor baz ki Moris “COVID-Free”. Si re-uver frontyer, pa pu ena enn nuvo vag lepidemi? Eski sa pa pu amenn kriz pli grav pu kapitalis lotel?

Alternatif a sekter turism

Finalman, sekter lotel byin tro fazil ek initil dan sa nuvo lepok kriz Koronavirus. LALIT finn propoz alternatif a sekter turism dan sa nuvo lepok. Bizin servi sa 100-enn milyar Rupi *Mauritius Investment Corporation* (MIC) pu finans nuvo sekter alimanter ki kapav kree travay par milye, kontribiye ver sekirite alimanter e osi amenn reveni dan pei. Kumsa travayer ki fye lor lotel ek travayer anzeneral pu gayn travay alternatif dan enn sekter solid ki kree travay stab.

RL

MSM ek so 'Represyon kuma solisyon'

Amezir sityasyon ekonomik agrave e ki rezim MSM li deplizanpli akile, nu pe retruv so reflex servi represyon pu tu problem ki fer sifas.

Nu pu rapel kuma apre lok-dawn, olye ki apiy lor kanpayn explikasyon e rod korperasyon e sutyin popilasyon ki ti deza fer fas lepidemi koronavirus osi byin, guvernman MSM finn swazir pu vot lalwa Covid-19 ek *Quarantine*, 2 lalwa ki finn vinn ranforsi laparey represif e donn plis puvwar lapolis. Samem peryod la guvernman finn kraz lakaz skwater dan Pte aux Sables kot 57 fami ti pe reste.

Atak liberte dexpresyon

Pli resaman oturnofraz Wakashio guvernman MSM finn ankor enn fwa apiy lor represyon pu fer fas lakoler ki pe monte parmi peser ek abitan rezyon Sid-Est. Zot dekret plizir landrwa sa rezyon la zonn interdi kuma Pointe d'Esny, Falaise Rouge ziska Mahebourg Waterfront ek laplaz Rivière des Créoles kot bann volonteer, laplipar zenes, ti pe zwenn pu ede pu sey kontenir propagasyon dilwil lor lakot. Seki avantire dan sa bann landrwa la ti evakye *manu militari* e mem riske purswit divan lakur e kondane 2 an prizon. Guvernman finn ena mem kalite reaksyon primer represif kont sertin seksyon lapres. Guvernman finn interdi zurnalis *L'Express* ek *TopFm* asiste konferans depres Premye Minis zis akoz, dapsre li, sa bann medya la pu vinn dir lekontrer seki li dir. Alor ki tulede medya ti resevwar invitasyon pu asiste samem konferans depres la, rezim MSM servi lapolis pu anpes zot gayn akse.

Anplis, zot mem interdi lider lopozisyon gayn akse so prop biro dan lansent parlman pu li zwenn reprezantan lapres.

Finn ena osi ladireksyon MBC ki finn sansir senn BBC World le

13 Ut pandan plizir lertan apre ki enn zurnalis BBC finn akil Premye Minis dan enn intervyu lor zesonofraz Wakashio.

Li tuzur su samem rezim MSM ki Liniversite Moris finn sey intimid, e finn konvok Rajen Narsinghen, lektyurer, divan komite disipliner akoz li finn exprim so lopinyon lor laktyalite

Lepase represif rezim MSM

MSM ena enn rikord itilizasyon tu kalite metod, reglemantasyon uswa lalwa represif pu rezud differan problem sak fwa li dan guvernman. Nu rapel alepok Aneeroood Jugnauth ti alatet MSM, kan li dan puvwar kuma li finn aboli konsey vilaz e siprim eleksyon vilaz, atak sindikal e ferme Alkatraz, vot lalwa bayon POTA, interdi roman Lindsey Collen.

Lor problem ladrog MSM finn tultan privilezye solisyon represif pu gard itilizasyon gandya kuma enn ofans; zot anfaver pinisyon olye swin medikal pu dimunn ki malad akoz adiksyon ladrog.

An 2016 guvernman MSM servi lalwa bayon POTA pu aret Ish Sookhun, enn informatisyin, akoz enn emel li sipoze finn avoye. Li ferme dis zur e plitar DPP rey tu sarz kont li e finn truve ki ti ena fos depozisyon kont li. Mem lane lapolis aret Farihah Ruhomally ek so misye Hassenjee Ruhomally, apre ki ansyn Minis lozman Showkutally Soodhun met sarz provizwar kont

zot akoz enn linformasyon ki zot finn poste lor Facebook.

An 2019 guvernman MSM amand *Information and Communication Technology Act* pu restrenn liberte dexpresyon lor internet ek rezo sosyo. ICT Act donn tu kalite puvwar lapolis lor sak internot, li akord puvwar Minis pu donn instriksyon lapolis azir kont nerport ki internot, avan mem ki dosye ariv divan DPP ubyin lakur. Zordi si seki u finn bibliye lor web nek 'agas' kikenn, lapolis kapav vinn aret u e purswiv u lakur. E u riske 5 a 10 an prizon.

Li su samem lalwa ki an Avril lapolis aret Rachna Seenauth, ex-sekreter ansyn Prezidant Republik e ferm li enn lanwit dan selil lapolis akoz enn komanter li'nn poste lor Facebook. Parey pu Farihah Ruhomally, ki le 23 Ziyet omwin 10 polisye debark kot li 6.30 dimatin pu aret li apre enn plent PPS Tania Diolle akoz enn lartik lor so paz Facebook. Alor, servi represyon dan enn fason partizann.

Kiltir politik MSM

MSM anfet ena enn kiltir politik ki fye buku lor servi intimidasyon ek represyon fasa tu problem. Zot ena tandans dirsi lalwa e fer apel ar lapolis. Zot osi pe ogmant kontrol lor popilasyon kuma guvernman MSM finn fer atraver sistem kamera sirveyans *Safe City* ki finn instale dan tu kwin ek rekwin Moris.

Zordi avek Pravin Jugnauth alatet MSM ek Premye Minis nu pe retruv samem tandans pu Leta vinn plis represif. Pli guvernman MSM akile, pli li refizye deryer bukliye laparey represif. Enn sityasyon byin trakasan kan anfas ena bann lider parti lopozisyon dezespere, enn klas mwayenn dezanpare ek isterik, e pare pu fer tu kalite foli, e sirtu kot klas travayer demobilize.

AA

Mobilizasyon peser san kart konzwintman avek LALIT

Brans LALIT Mahebourg finn fer reynon konzwin avek peser san kart dan rezyon afekte par deversman dilwil Wakashio. Sa nuvo seri reinyon konzwin la swiv enn mobilizasyon LALIT ek peser depi 2017. Li ti al ver adopsyon enn "Sart Peser" ki u kapav lir lor websayt LALIT seksyon "documents".

Lor baz sa Sart la, ti ena enn muvman organize konzwintman par LALIT ek peser dan Sid-Est apel *Lawa Peser* pu ki peser san kart gayn kart peser.

Apre Wakashio, peser san kart pena mwayin sirvi. Finn ena plizyer reinyon konzwin brans LALIT Mahebourg ek peser san kart osi byin ki seki lapes lezot prodwi lamer apart pwason. Ansam nu finn inisyen enn petisyon ki pe sirkile lor lakot Sid-Est (get anba).

Peser ek manb LALIT finn bizin etidye lalwa su lekel pe klem konpansasyon akoz Wakashio, e sa finn debus lor enn petisyon ki finn prepare dan plizyer reinyon e ratifye dan enn lasanble peser konzwin Ville Noire ek Cite La Chaux Mardi 25 Ut tanto. Amezir petisyon sirkile, guvernman finn anons ki pu ena 4 Sant kot pu donn kudme dimunn prepar zot reklamasyon, e guvernman finn osi anons ki biro fisheries pu asiste peser. Me kan peser san kart finn al biro fisheries dan landrwa, zot finn dir ki zot pa okuran. Peser san kart finn al biro Fisheries regilyerman pu donn zot kont kan zot pe fer demars pu gayn kart, alor Fisheries detenir prev ki zot lapes pu gayn zot lavi.

PETISYON ADRESE A MINIS LAPES

Nu, bann sinyater, nu bann peser artizanal ki pena kart peser, uswa peser ki lapes lezot prodwi marinn apart pwason. Nu bann travayer ki gayn nu lavi par lamer akote kot nu reste. Me akoz polisyon deversman dilwil lur dan sa rezyon lamer kot nu reste ek travay, nu pena mwayin sirvi. Nu okuran ki Minister finn dir ofisyelman lor so websayt ki nu bizin fer nu reklamasyon atraver biro Fishries. Me kan ena ant nu finn al kot nu biro Fishries, zot finn dir zot pa okuran. Nu pe dimann u intervansyon pu:

1. Biro fishries dan nu rezyon ek tu lezot rezyon afekte donn lasistans peser san kart ek peser artizanal ki lapes lezot prodwi apart pwason pu prepar nu reklamasyon pu ki Leta Morisyin kapav prezant li lor nu nom. Seki peser san kart parmi nu, nu finn regilyerman prezant nu kont pwason kot biro Fishries; nu finn fer aplikasyon pu gayn kart peser. Alor nu bizin koperasyon biro fishries kot nu pu ki prepar nu reklamasyon. Pu peser lezot prodwi marinn ki pena kart, nu pare pu rekeyir prev ki nu mwayin sirvi li sa lamer ki finn polye-la, me nu bizin lasistans biro fishries pu prepar nu reklamasyon.
2. Enn fwa ki finn etablir ki nu finn perdi nu mwayin sirvi, nu dimann ki guvernman donn nu mem tretman ki peser artizanal ki ena kart, savedir enn konpansasyon Rs10,200 mansyel (ki konpayni Wakashio so lasirans sipoze ranburse) ziska ki li vinn posib pu nu repran nu travay.

Rapor Seminar LALIT le 27 Ziyet

Dimans 27 Ziyet 2020, LALIT finn organiz enn de so pli meyer lasanble manb pu get realite post-konfinnman. Ti rasanble nuvo manb ek osi ansyin manb. Reprezantan brans depi literalman partu dan pei ti prezan. Latmosfer la ti dan enn kalm absoli, malgre nu dan bann moman extreman inprevisib.

Alain Ah Vee ti prezid sesyon gramatin. Dan so introdiksyon, li ti rapel nu linportans ek nesesite enn tel seminar, dan sityasyon byin grav, san prezidan, dan Moris ek dan lemond. Li dir ki purtan se dan tel moman ki kreativite politik kapav uver bann nuvo posibilite sosyal.

Apre introdiksyon, ti ena trwa papye ki ti prezante par manb LALIT. Premye papye, enn apersi lor natir ek deferlman sa pandemi Koronavirus, ti prezante par Ram Seegobin, enn medsin. Dezyem papye, Rajni Lallah finn koz lor laspe ekonomik konfinnman dan kontex enn lekonomi ekzistan ki ti deza ankriz dan Moris. Trwazyem papye ti par Rada Kistnasamy e ti lor sityasyon politik dan ki LALIT opere.

Lepidemi Koronaviris dan Lemond

Zordi lepidemi Koronavirus ankor pe fane byin-mem enpe partu dan lemond. Kat pei kot maladi la finn pli devastater ziska ler se Leta Zini, Brezil, Lind, Larisi – kat pei kot ena lider lextrem-drwat alatet. Lezot pei pwisan pe tuzur sibir lepidemi, parfwa enn dezyem vag, kuma Lafrans, Litali, Angleter, Sid Afrik.

Moris

Dan Moris, pena ka “lokal” depi plis ki 4 mwa. Ena zis ka kot dimunn finn detekte dan karantenn kan zot return Moris. Me, sityasyon Moris li fazil. Patron sekter turist pe met buku presyon politik pu fixe enn dat pu re-uver frontyer brit. Me, ena 2 preparasyon ki Guvernman napa pe fer ase:

- ogmant kapasite retrase-teste-izole-sweyne.
- ogmant nomb infermye, ners, ed-ners, ek tu staf lopital, an preparasyon re-uvertir, mem parsyel, frontyer.

Tretman?

Pena okenn gerizon. Pankor gayn okenn tretman ki spesifik pu Kovid-19. Ena plizir tretman ki pe teste: plasma, remdesivir, pu amorti degre gravite maladi la.

Vaksin?

Pankor konplet test pu okenn vaksin. Ena buku dan kolimater.

Langaz Kreol dan Parlman

Prezidan CSU (Creole Speaking Union), Arnaud Carpooran, finn anonse dan enn intervyu dan Le Mauricien 29 Ut 2020 ki CSU pe demar enn proze pu prepar terin pu fasilit introdiksyon langaz Kreol dan parlman. Li dir dan mem intervyu ki li pe risponns a repons Premye Minis finn donn despite Reza Uteem dan Parlman le 7 Ziyet.

1. Li bon ki CSU pe travay pu devlop Kreol ekrat e ekip langaz la ankor plis. Li osi interesan ki ena ankor Iorganizasyon ki pe donn kudme dan sa travay la. Tusala li byin bon me kestyon itilizsasyon langaz Kreol dan Parlman li avantu enn problem politik. Li nesesit enn desizyon depi guvernman anplas pu sanz lalwa, sanz reglemantasyon ki bizin pu ki li vinn enn realite. Sa, li exiz volonte ek kuraz politik. Guvernman bizin anons enn *time frame*, pu donn dele enn komite teknik debley terin teknik e donn enn dat apartir kan langaz Kreol pu efektivman servi pu deba dan Parlman. Kumsamem ti fer an 2011 pu introdiksyon langaz Kreol kuma langaz opsyonel dan lekol, apre 1 an travay preparatwar Akademi Kreol Morisyin (AKM). Donk bizin anmemtan kontiyn presyon politik andeor Leta lor lotorite. Sinon guvernman kapav met rapor komite teknik CSU dan tirwar kuma suvan arive.

2. Sa travay pu prepar terin la li pe fer depi lontan par tu kalite lorganizayson ek manb Parlman lepase ek piblik mem. E bizin kontiye fer li kuma CSU pe kumans fer.

Ledikasyon pu Travayer, par examp, finn fer enn premye tradiksyon an Kreol Standing Orders. Fini sumet ar Spiker avan ek Spiker aktyel.

LPT finn deza prepar ek fer kur aprann ekrir Kreol pu transkrayber Lakur Siprem konzwintman ar Judicial and Legal Studies of Mauritius ek Open University dan Lortograf ofisyel. Ena akademik ki finn deza travay lor enn spel-chek pu langaz Kreol.

3. Introdiksyon langaz Kreol li konsern dinite lepep Republik Moris. Li implik nu drwa liberte dexpresyon, e li enn aprofondisman demokrasi e dekolonizasyon bann linstitusyon Leta.

Bizin aret sa vyolans Leta kont lepep, kan li pe retransmet deba dan parlman dan langaz ki lepep pa konpran byin, e sertennman pa servi tulezur. Guvernman bizin pran langaznman formel e anons enn *time frame* pu ki introdiksyon langaz kreol dan parlman vinn enn realite.

Vir paz pu get kominike (paz 14) ki LALIT finn fer lor sa size la.

AA

KOMINIKE LALIT

BIZIN ARET INTERDIKSYON LANGAZ KREOL DAN PARLMAN

LALIT kondann Guvernman Jugnauth akoz li pe kontiyn gard interdiksyon langaz Kreol depi Lasanble Nasyonal. Nu akiz li fer ditor demokrasi. Nu akiz li prolonz kolonizasyon. Nu akiz li antrav liberte dexpresyon.

Guvernman, par lavwa Premye Minis, finn reponn 4 kestyon Parlmanter, enn sak lane pandan 4 an. E sak fwa li klerman enn exersis “*delaying tactics*” byin kalkile, ki li an 2017, 2018, 2019 ubyin 2020.

Ondire Guvernman Jugnauth pe tret pa zis Parlman, me osi lepep Republik Moris, kuma inbesil. Seki evidan: Li pa ule pey pri politik ki definitivman pu ena si zame li kareman pran pozisyon kont servi langaz Kreol dan Lasanble Nasyonal. Li kone plis pre 3/4 dimunn anfaver introdir langaz Kreol. Anmemtan, li pa ule pran risk politik nonpli ki li frwas dimunn dan elit parmi sa 30% ki pa anfaver langaz Kreol. Alor, li prefer res dan enn Lasanble Nasyonal ki tuzur *kolonize*, tuzur kurbe di van swadizan siperyorite Angle-Franse.

Pa zis *sa* Guvernman la. Tu Guvernman o-puvwar depi Lindepandans finn refiz fer sa muv de-kolonizasyon importan la. Zis kote Minispal ek Distrik, MMM an 1977 ti introdir Kreol kuma enn opsyon. Lerla, li finn vinn kapon kuma leres.

Pliizar ankor. Tu Lopozisyon depi Lindepandans, zot osi, pa vreman fer okenn muv.

Ena enn muv, par examp, ki byin fasil ki zot ti kapav pran dan enn fason konserte: enn par enn, pandan nerport ki intervansyon dan Parlman, zot kumans koz bon Kreol, e kontiyne ziska Spiker met zot awt-of-order. Samem ki apel aksyon non-vyolan, rezistans pasiv. Samem ki zuti kle

dan lager pu de-kolonizasyon. E, li marse. Li marse sirtu kan trwakar popilasyon deryer u. Me, Lopozisyon tultan fer minimem neseser pu evit akizasyon ki li pa pe fer naryin. Pa plis.

Kan ti ena forum LPT an Mars 2020, zis avan lokdawn, LALIT ti propoz sa. Mem si reprezantan Travayis Cader Sayed-Hossen ti dir, “Kifer pa?” reprezantan MMM, Paul Bérenger finn refiz konsider sa. E Patrice Armance pu PMSD, osi, finn refize. Kestyon se kifer? Kifer zot refize? Eski zot parti finn vinn reprezantan sa klas sosyal ki kont langaz Kreol? Sa klas sosyal ki anfaver Angle-Franse? Bizin mansyone ki, pu enn wi, pu enn non, zot pare pa zis pu konfront Spiker, me zot pare pu fer workawt. Alor, Lopozisyon, san enn pistonaz, li pa pu enn alye efikas dan lalit pu introdir langaz Kreol.

Me anfind-kont, Guvernman zordi ki pli an-tor ki tu. Anu get so sinema sa dernye 4 an la:

2017

Sinema kumanse an 2017. Kan Depite MP Ganoo poz enn kestyon, Premye Minis Jugnauth reponn kumkwa Guvernman pu konsider introdir Kreol dan Parlman, i.e. Government “*will consider its introduction in the National Assembly*”. Byin bon. Mem li dan fitir.

Jugnauth anmemtan pretann ki tu Parlmanter bizin deza aprann metriz langaz Kreol (*develop a “mastery of the language”*) avan introdir langaz Kreol. Lerla Pravind Jugnauth azut enn ta argimantasyon bet lor IT: “*Apart from the language issue, other arrangements, both administrative and logistical, especially in terms of appropriate IT hardware and software, will have to be put in place before*

contemplating the introduction of Mauritian Creole language in the National Assembly.” Alor, pu rezon sanse IT, bizin tini labuzi ruz.

2018

Ariv 2018, kan Depite MMM Bhagwan poz kestyon, Pravind Jugnauth reponn parey, kumkwa li “*reassure the House that Government will consider the introduction of the Kreol Morisien*”. Tuzur dan lefitir. Li kontiyn repet ankor ki fode Parlmanter ek staf metriz langaz Kreol avan (“*develop a mastery of the language*”). Li donn detay sann kut la, dan so delaying tactic, “*We need to have a specialised software platform in Kreol which would have to be compatible with the existing Digital Recording Voice to Text platform presently being used by the National Assembly which enables the posting of the unrevised version of the Hansard of a sitting within 24 hours. In addition, the officers of the Hansard Unit of the National Assembly will have to be trained in Kreol language for the purpose of transcribing and editing the proceedings of the National Assembly*.” Argimantasyon banikal persiste, mem brode. Enn an inn pase. Nu tuzur, bizin tini labuzi ruz.

2019

Ariv 2019, kan Depite MP Ganoo poz kestyon, Depyuti Premye Minis Collendavelloo reponn: Guvernman pu amenn “*necessary amendments to the Constitution and the Standing Orders and Rules of the National Assembly*”. Me, tuzur, li azute: Seki neseser se “*the mastery of the language*” kuma enn kondisyon pu kapav “rediz e transkrir derulman Lasanble”. Li

al pli lwin avek detay, “*Moreover, since the software uses artificial intelligence to build up its library, dictionary and User Profiles, the prerequisite will be a standardisation of the Kreol Morisien in terms of orthography, grammar and vocabulary.*”

Asterla, li kumans devwal febles so pretex IT. Pu kapav batir sa libreri, diksyoner, e User Profiles, fode servi langaz Kreol e akimil sa data la.

2020

Ariv 2020, kan Depite MMM Reza Uteem poz kestyon, Pravind Jugnauth re-iter ki Guvernman pu konsider intro-diksyon Kreol Morisyin dan Parlman. Dan lefitir, tuzur. “*I wish to reassure the House, once again, that the Government will consider the introduction of the Kreol Morisien.*” Lerla li re-repet mem zafer lor inkasite so guvernman okip zafer teknik.

Zame li pa met dibut kit Komite Teknik pu okip sa travay la.

Zame li pa met enn taymfrem.

Li zis kontiyne-mem kuyonn li-mem, kuyonn Parlman, kuyonn lepep Moris.

Ena zis 2 argiman prinsipal dan tu sa verbyaz Premye Minis la.

Premye, tu sa koze repepete lor sanse “bizin metriz langaz Kreol avan servi li dan Parlman”, li enn betiz grotesk. Tu Parlmanter deza servi langaz ki apenn zot metrize, setadir Angle-Franse. E sa, li normal ki zot pa metriz Angle-Franse, akoz sa de langaz la pa zot langaz maternel, li pa mem vernakiler Repiblik Moris, e zame pa servi zot dan miting, program TV ek radyo, ni mem dan reynion pu rod vot lor lekel zot elekson dan Parlman depann. Par definisyon, dimunn metriz zot prop langaz maternel pli byin ki langaz ki aprann dan lekol. Pu aprann lir-ekrir, li pran enpe lapenn. Me, dapre LALIT, bann Depite pa pu gayn difikilte, etan done zanfan dan fers, segonn, trwazyem, etc pe reysi metriz li.

Dezyem argiman, li lor amenazman teknik. Kuma nu finn dir, fode servi langaz Kreol dan Lasanble, kumans gayn baz-done pu IT (ki fasilit transkripsyon oral ziska ekrit). Pu pretann lekontrer kuma Jugnauth finn fer, li enn siyn swa so linnyorans lor kimanyer kree enn data-beys, swa so movez-fwa.

Detutfason, pandan 40 an par la, pu tu derulman Lasanble Nasional, transkrayber ti pran not par lame, lerla al tip li apre. Zot ti travay enn shift kurt, aturderol. Alor, pandan bann premye lane, kan pe “antren” sofwer par furni li buku, buku data, bizin ena enn dub-sistem. Li sinp. Par lame, lerla tipe (ubyin anrezistre, lerla al tipe kuma transkrayber Lakur deza fer) anmemtan ki par enn sofwer spesyalize ki pran Kreol oral fer li vinn dizital. Kapav fer sa dan mwins ki 24-er.

LALIT byin differan depi tu sa parti ki dan Guvernman aturderol, lerla dan Lopozisyon aturderol, e ki rod enn manyer pretann zot pe fer kiksoz pu ki langaz Kreol rant dan Parlman, kan anfet zot pa anfaver e pe sabot so introdiksyon, me dan enn fason surnwa. Guvernman fer sa par fer nu trap labuzi ruz. Lopozisyon fer sa par poz kestyon, me refiz pas a laksyon metriz li.

kot so Depite kareman pran laparol formelman, e an-ord, dan langaz Kreol, ziska Spiker bizin rann so lekor kuyon, intervenir sak fwa. E piblik pe truv tusala an-direk.

Ala, pozisyon LALIT dan so Program 2019, ki finn stab depi so premye priz pozisyon an 1982 kan li forme kuma enn parti politik:

* Langaz Kreol bizin servi dan Lasanble Nasional lor pyed-egalite avek Angle.

* Inn ler pu dekoloniz tu linstitisyon Leta.

* Kifer depite bizin kontiyne koz an Angle uswa Franse dan Parlman sirtu kan zot layv-enn-dayrek lor TV, alor ki gran mazorite zot prop elekter pa konpran sa 2 lang etranzer la byin? LALIT anfaver drwa tu depite exprim zot lib dan langaz Kreol, dan langaz lepep. Bizin sanz lalwa pu kapav servi langaz Kreol, Angle uswa Franse pu deba dan Parlman. Anmemtan bizin sanz Konstitisyon pu anlev bann antrav pu vinn depite kuma kalifikasyon literesi. Kifer enn kandida bizin konn koz ek lir enn lang etranzer, Angle, pu li kalifye pu vinn depite. Sa li anti demokratik parski li exklir buku kandida ki dan klas travayer.

Jabaljas ek Bulbak

Bulbak: To kone Jabaljas, dan sa zafer Wakashio la....

Jabaljas: Ayo, pa koz sa Wakashio la ar mwa: tu lagazet, radio, anba labutik, partu nek tann sa mem. Mo finn plin ar sa.

Bulbak: To kapav finn plin ar sa, me pu abitan Maybur, Blube, Pwint Desny, li tuzur enn problem.

Jabaljas: Abon: mo ti krwar sa bann budin artizanal la finn regle problem.

Bulbak: Mo truve to finn aret swiv aktyalite: sa problem la pu pran plizyer lane pu rezud: pa kapav rant dan lamer, pa kapav lapes pwason parski tu seki dan lamer finn vinn toxik pu le moman.

Jabaljas: Alor li byin grav. Me ena enn zafer ki mo pa tro konpran ek sa zafer Wakashio la.

Bulbak: To pa tusel dan pa konpran, Jabaljas. Malgre tu sa analiz, deba, lopinyon bann exper, ziska ler li ankor enn mister kifer sa gro navir la finn rant direk dan brizan Pwint Desny.

Jabaljas: Samem ki mo pa konpran: tu sa kamera surveyans ki Jugnauth finn fer instale partu

dan Moris, kifer pa finn met inpe lor brizan otur Moris. Lerla sa bann gablu ki asize divan lekran ek vey zafer dimunn, zot ti pu truv sa navir la pe fons direk lor Moris ek fer kiksoz pu aret li.

Bulbak: Ena inpe laverite dan seki to pe dir. Me to truve, sa bann kamera la pa finn mete pu protez peyi kont enn danze extern, me plis pu protez rezim Jugnauth kont lopozisyon ek kontestasyon. Sa bann kamera la, zot ondire pe fer travay ki NIU ti pe fer lontan. Ek otan kamera, li parey kuma ena enn NIU ek so ti karne lor sak lakrwaze dan Moris.

Jabaljas: OK, dizon sa vre pu kamera surveyans Jugnauth, abe mo tann dir otur lakot Moris ena enn sistem radar pu sirvey lamer, anka ena navir pirat ki rod atak nu.

Bulbak: To kone, Jabaljas, enn radar li montre twa ki ena enn navir ki pe fons direk lor brizan, me li pa dir twa ki bizin fer.

Jabaljas: Abe sa bann Gardkot ki asize divan lekran radar, zot bizin kone ki to sipoze fer si ena sa kalite danze la, sinon ki serti ena radar.

Bulbak: Zisteman: li paret ki

dapre zot protokol, zot sipoze kontakte lekipaz navir par radio. Zot finn seye, me pa finn geyn okenn repons ziska li tro tar.

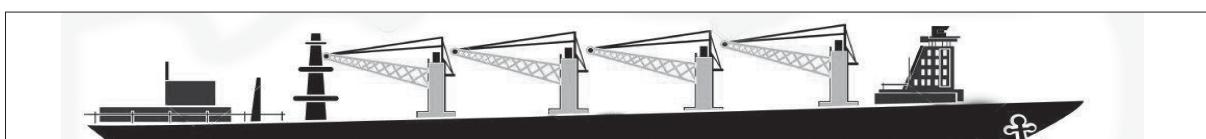
Jabaljas: Ki kalite protokol bankal sa: wadire ena Gardkot pu nanye. Me dir mwa enn ku, kan bann zafer pa marse kuma bizin, sirman ena enn Minis ki responsab pu sa, ek bizin pran responsabilite.

Bulbak: To geyn rezon, Jabaljas. Get dan enn peyi kuma Lind: si zame ena enn move aksidan trin, minis ki an sarz bizin reponn. Li pa vinn dir ki se pa li ki ti pe kondir trin la.

Jabaljas: Abe dan Moris, ki Minis ki responsab pu Gardkot ek pu Integrite Territoryal. Atann enn ku, pa Jugnauth sa?

Bulbak: Zisteman. Samem li pe grinse ek zurnalist ek dir "Montre kot mo finn fote", kan dimann li si li pu prezant ekskiz a tu sa dimunn ki pe sufer akoz inkonpetans ek mank prevwayans. Me selman li finn fini dir ki li finn fer tu seki exper dir.

Bulbak: Kom dabitid: Pa mwa sa, li sa.

Kriz Saniter, Kriz Ekolozik Aster: Kriz Zurnalistik

Dan reportaz dan lapres lor novraz Wakashio, finn ena enn seri erer ki parfwa komik, me osi parfwa fann konfizyon. Ondire, bann sif fer zurnalis gayn kriz.

Week End 26 Ziyet 2020

“Le cargo battant pavillon panaméen faisant 299.95 mètres de long et **509 metres** de large...”

Le Mauricien 6 Ut 2020

“... le Bulk Carrier mesurant 300 mètres de long et **40 metres** de large...”

Anfet navir la mezir 300 met longer e 50 met larzer. Si vremem li ti 509 met larzer, li pa ti pu etonan ki li al fini lor brizan.

Le Mauricien 17 Ut 2020:

“...le directeur de la marine à Maurice a lors de la conférence de presse indiqué que l'île avait pris la décision de saborder les deux morceaux de l'épave à **2000 kilomètres** des côtes mauriciennes.”

Sa distance la li preske lot kote Madagascar, ubyen dan kontinan Lafrik. Nu asime zot ti ule dir dan 2000 metres profonder!

Le Mauricien 17 Ut 2020:

Dan enn lartik ek tit “**La poupe démantelée sur les brisants de Pte-d'Esny**”, etranzman ena sipoze sitasyon depi enn kominike ofisyel proprieter zapone MV Wakashio, Nagashiki Shipping Co. Ltd, ki dir:

“Aft part with superstructure, engine room and fuel tanks, remains on the reefs posing none or minimal pollution threat, because all fuel was siphoned out during salvage operation.

There is no ecological disaster or catastrophe, even if stern remains on reefs to be dismantled on the site”.

Au sujet des quelque 1,000 tonnes de fioul déversées dans le lagon le 6 août, Nagashiki Shipping Co.Ltd estime que

“...it is by no means a disaster. It is not something out of human control, something to bring about irreparable damages. In a year or less, the waters around will be as clean as they were....Mauritius by the way, and locals, seem to be concerned not so much by apocalypse, as by future reparations.”

“...If anything, they'll get more than they lose. Media meanwhile, is doubling down on ‘tragedy’, in full accordance with the trend and globalist agenda— everything humans do, as long as it's productive, creative and serves mankind, is bad, is destructive, is evil. Sick agenda, sick media, sick, satanic ideas. We come to this world to live, to love, to create and produce, not to survive in misery and hunger, in the name of saving the planet from non-existent threats, fabricated by lusting for power maniacs.”

Nu truv li byen difisil pu krwar ki sa text lao finn dan enn kominike ofisyel depi Nagashiki Shipping Co. Ltd. Li plis kuma sa kalite imbesilite grotesk ki Trump abitye vomi. Nu truv li ase etonan ki ni lapres, ni muvman ekolozik pa finn reazir a insilt ki dan sa sipoze kominike.

BBC fer Erer grosye, RFI emet Erer grosye san koreksyon

Otur Wakashio, BBC ek RFI, tulde finn permet erer faktuel ase elemanter pase dan zot emision, erer ki zot pa futi korize anplas-anplas. Sirman finn ena tro buku rediksyon staf avek neoliberalism, e lerla kovid.

BBC

BBC introdir Navin Ramgoolam kuma “Lider Lopozisyon”. Navin Ramgoolam pa zis pa Lider Lopozisyon, li pa mem dan Parlman. BBC an erer net.

RFI

Lor RFI le 30 Ut Ajay Gunesh Prezidan MMM anonse ki lavey ti ena “nomination du frère d'un ministre a la Présidence” avan limem li kontiye lor enn lot pwin.* Ondire, Prithvirajsing Roopun finn ranplase san ki nu kone! Sann erer la, li enn erer mank konsantrasyon Ajay Gunesh, me zurnaliste RFI la ti devet etone ki lavey, omilye sa kriz ki pe koze la, ti ranplas Prezidan Republik!

Sa vedir li paret ki nivo pe byin bese dan sa 2 stasyon radyo-TV normalman byin odegam.

Seki trakasan, se kan nu pe ekut program BBC ubyin RFI lor enn lot pei, nu kumans perdi konfyans dan zafer faktuel kuma kisannla Lider Lopozisyon enn pei, kisannla Prezidan enn pei.

LC

*<https://www.rfi.fr>

- rod dan seksyon Lafrik le 30 Ut.

RS

LALIT an AKSYON

Lasanble LALIT apre konfinnman

Le 26 Ziyet, ti ena enn parmi bann meyer Lasanble *Lalit*. Ti ena partisipasyon manb brans ek lezot striktir LALIT depi Lenor, Lesid, Lest, Lwest ek rezyon lavil. Bi sa Lasanble la sete pu analiz sityasyon post-konfinnman dan kad kriz koronavirus.

Prezide par Alain Ah-Vee, Ram Seegobin ti koz lor pandemi la limem, Rajni Lallah ti koz lor lefe ekonomik lokdawnn, Rada Kistnasamy ti koz lor instabilite politik apre lokdawnn.

Apre deba byin vivas, manb LALIT finn kas an ti-grup pu etablir plan aksyon pu leres 2020. Nu pe met lanfaz lor 7 demand santral – ena lartik dan Revi ki explik sa 7 demand la.

Wakashio Mobilizasyon konzwin ar peser san kart

Aprenofraz Wakashio, lor lakot Sidest, peser san kart pena mwayin sirvi. Finn ena plizyer reinyon konzwin brans LALIT Mahebourg/Rezyonal Curepipe-Lesid ek peser san kart osi byin ki seki lapes lezot prodwi lamer apart pwason, ki finn inisyé enn petisyon ki pe sirkile lor lakot Sid-Est.

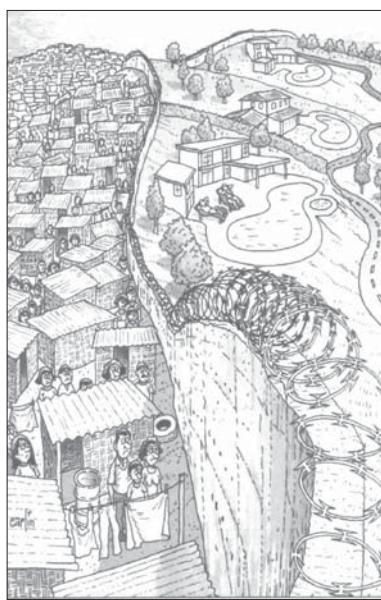
Sa travay la li swiv travay ki ti fer depi 2017 dan kad enn seri reinyon ki finn inisyé enn Sart Peser. E dan kad sart la, ti ena mobilizasyon pu peser san kart gayn kart. Brans LALIT Kirpip finn fer 3 sesyon travay pu analiz nofraz Wakashio e finn fer resers pu konpran lalwa internasyonal ki aplike pu klem pu domaz, e so implikasyon pu peser afekte dan mem Rezyonal LALIT.

Lozman: Demand LALIT

LALIT finn expos nu 5 demand kle fas-a grav problem lozman dan kad kriz koronavirus dan enn konferans depres le 23 Ziyet.

Nu finn ekrir Minis Lozman pu donn li enn dosye anmemtan ki prezant li nu 5 demand.

LALIT finn osi ena rankont ek travay konzwin avek manb lezot organizasyon pu adopte demand inifye pu adres problem lozman. Dusman dusman, tu dimunn pe vinn lor mem pozisyon: depi Ansyin Prezidan Uteem, Les Verts, e bann ONG dan domenn lozman kuma *Lakaz enn Drwa*.

Kot plan pu ranplas lakaz lamyant?

LALIT finn osi demand Minis Lozman dan mem let, kot so plan pu ranplas lakaz lamyant. Nu ankor pe atann so repons.

3 manb LALIT expos kontinyasyon kover-ep lor lamor Kaya

Ti ena lansman liv lor prodiksyon an-ekri Kaya par Creole Speaking Union le 10 Ut. Dan

lansman la, apart Madam Vev Kaya, Veronique Topize, okenn orater Creole Speaking Union ni Minis Lar pa finn mansyonn enn mo lor kimanyer Kaya finn mor dan selil Alcatraz avek plis ki 30 blesir lor so lekor.

3 manb Alain Ah-Vee, Ragini Kistnasamy ek Lindsey Collen ki ti preznan finn expoz kontinyasyon kover-ep lor lamor Kaya ki pe kontinye 21 an apre so lamor. (Get nu websayt pu reportaz.)

Petisyon Santye-Dub: Pyeton-Bisiklet

Swit-a demand LALIT a Premye Minis, ti ena enn rankont avek lotorite ansarz RDA, CAB ek Metro. Manb brans LALIT Richelieu, Laval Yves ek Ragini Kistnasamy, ti fer demand pu santye-dub pyeton-bisiklet depi Stasyon Metro Coromandel ziska Foyer Petite Riviere pas par Richelieu. Nu manb ti sumet enn petisyon depi Abitan. Manb LALIT finn osi dir ki bizin fer sa sante la dan tu stasyon metro.

Delegasyon brans LALIT finn remet petisyon siyne par abitan landrwa.

Palestinn

Kumansman Ziyet, Lalit finn lans enn lapel pu Guvernman Moris, atraver Minis Zafer Etranzer Nando Bodha, azut so lavwa dan lelan protestasyon ki finn leve dan lemond antye kont proze Israel pu anekse enn gran but West Bank an Ziyet.

Minis Lapes admet retar dan devlopman lindistri lapes

Minis Lapes Sudhir Maudhoo admet ki ena retar dan devlopman lapes indistriyel dan Moris. Dan so diskur pu deba lor Bidze, li finn sit legzanp Sesel ki avek enn popilasyon selman 95,000 dimunn, ena enn lindistri lapes buku plis devlope ki Moris. Li finn dir ki sak lane ena piyaz environ 55,000 tonn pwason ton par konpayni pei etranze dan zonn ekonomik Moris.

Li admet ki finn ena buku deba lor lindistri lapes e finn perdi buku letan kan anfet finn ariv ler asterla pu plito pas-a-laksyon.

Apre sa konsta la, Minis Maudhoo pa futi propoz enn plan dakson serye pu devlopman enn veritab lindistri lapes.

Li finn anons ki guvernman pu ogmant nomb permis lapes semi-indistriyel sorti 35 pu vinn 100. Konsernan peser artizanal, li finn anons grant Rs200,000 pu permet selman enn vintenn peser antye Moris aste zot pirog. Me lor lapes indistriyel guvernman finn les tu dan lame sekter prive pu deside si zot pu rant dan sa sekter la e benefisyé fon depi *Mauritius Investment Corporation* ki Labank Santral finn met dibut apre bidze.

Alor fasa sa retar la, onivo LALIT nu konstat enn mank volonte politik guvernman pu vinn avek veritab plan devlopman lindistri lapes dan Moris.

Moris avek enn siperfisi 2.4 milyon kilomet kare reprezent enn gran potansyel anterm devlopman enn veritab lindistri lapes. Devlopman lapes semi-indistriyel finn satire, dapre enn spesyalis dan domenn lapes. Li dir ki ena deza buku konpetiter ek priz finn diminye akoz sanzman klimatik, me si guvernman donn facilite neseser sa sekter la kapav fer fas a difikilte. Guvernman finn anons li pu fer demand a Guvernman Zapon, swit-a Wakashio, pu led pu

devlop sa sekter semi-indistriyel, pu depann kominate peser Sid-Es.

Sekter lapes ena potansyel kree par milye anplwa, asir sekirite alimanter ek osi prodwir pwason ek fri de-mer pu exportasyon, sa pu asir lantre deviz.

Pu sekter lapes, LALIT finn devlop demand ki baze lor sart peser ki nu ti lanse avek peser Sid-Est an 2017.

- Bizin asire ki peser ena:
- tuyaz ase
- plas pu tir bato pu antretyin, servising, e pu kan lamer demonte e.g. dan sikloun
- plas pu rod labwet dan lanbusyer, fode pa privatize par lotel
- plas pu marse lor laplaz, kuma tu publik bizin ena
- aret gayn permis pu vinn masakre nu lamer. Guvernman bizin met dibut so prop laflot bato, pran zenn peser pu travay, e asir furnitir ase ton pu bann lizinn ton Port Louis.
- sweyn rado pu peser deor, donn facilite pu moter sekur, tu lekipman.
- Bizin konstrir lakaz pu fami peser, e donn akse a later pu lagrikiltir ek lelvaz. Kan dir konstrir "lakaz", sa inklir amenazman: lekol, kolez, dispanser, terin futborl, lespas ver dan tu kwin.

RK

FORUM NASYONAL LOR LOZMAN PA ENN FORUM

Forum Nasional lor Lozman ki ti anons par nuvo Minis Lozman Obeegadoo ti ena lye le 19 Ut. Sa forum ki ti demare ar diskur

Premye Minis an prezans enn lasistans byin selektif ki konpoze sirtu ar reprezantan dan biznes imobilye, reprezantan diferan lotorite, ONG ek sindikalis. Gran labsans ti reprezantan abitan ki viv dan lakaz lamyant danzere, osi byin ki dimunn ki viv kuma skwatez. Dan so diskur, Pravind Jugnauth ti fer bilan livrezon lakaz kot li finn anons ki pu ena livrezon 650 lakaz sa lane la, 1,700 lakaz pu lane prosenn ek an 2,022 pu ena 1,400 lakaz, sa pu fer enn total 3,750 ki byin desevan kan nu get lanpler problem lozman ki ena.

Guvernman pa donn okenn explikasyon lor gro retar lor konstriksyon ek livrezon 10,000

lakaz ki ti sipoze konstrir ant 2014 a 2019, nonpli kuma pu ranz 12,000 lakaz ki fek anons, dan prosenn trwa an.

Alor ena enn gran mank lor lozman ek kriz pe agrave dezur an zur avek lanter guvernman pu met enn program serye lor konstriksyon lozman avek problem skwatez, dimunn pe viv dan sere dan lakaz zeritye, insekirite dan travay ek problem somaz. NHDC deza ena enn lalis 18,000 demand pu lakaz. Dan LALIT nu estime ki ena enn mank omwin 100,000 pu konble retar dan konstriksyon lozman e fer provizyon pu nuvo demand ki pu azute.

Lor kestyon lakaz lamyant, anrepons a enn kestyon parlanter le 18 Ut, Minis Lozman Obeegadoo anons ki guvernman pe al vit avek plan pu detrir lakaz lamyant

me san donn okenn detay kan, me osi san anons ki plan konstriksyon ena pu ranplas lakaz lamyant. Li enn omision kriminel desopar.

Minis Obeegadoo donn bann sif ofisyel kot an 2018 ti ena 1,894 lakaz lamyant e ladan ena 142 ki pa okipe. Li dir ki Minister Lanvironnman deza ti ena plan pu anlev 216 lakaz an 2019. Minis Lozman pa dir kot dimunn pu al reste antretan kan pe kraz zot lakaz lamyant, e nonpli lor lamone Rs5,000 lokasyon par mwa pu permet dimunn lwe enn lakaz ziska ki zot gayn enn nuvo lakaz pu ranplas lakaz lamyant.

Li zis dir ki plan pu anlev lakaz lamyant pu diskite dan *National Forum on Housing and Land Use* ki ti ena lye landime, me ziska zordi pa finn tann narnye lor sa size importan la.

LALIT denons promes vag Guvernman, ki fer lanons lor lanons san vini avek enn plan serye kuma pu rezud problem lozman e respekte enn taymtebil pu so diferan proze.

LALIT pu kontiyn mobilize otur 6 demand swivan:

1. Uver enn Rezis dan tu landrwa pu anrezistre tu dimunn avek diferan problem lozman. Sa pu inklir skwater ek lezot dimunn avek problem lozman. Nu estime li pu ariv 100,000 fami.

2 Lor later rekizisyone depi tablisman, mont lakaz avek lokasyon pu seki prefer pey lwaye – buku fami asterla ule evit konplikasyon “lalwa zeritye obligatwar” – avek enn kad legal parey kuma CHA pu mont lakaz e avek enn Tribunal, kuma CHA. E inklir ladan lakaz spesyal avek lamwatye-lwaye pu fam. Sa li veritab fason pu atak vyolans domestik.

3 Pu dimunn ki viv dan lakaz danzere (lamyant ubuin lakaz site san kolonn), bizin demoli e ranplas lakaz dan mem but later kot ansyin lakaz ti ete, kuma Guvernman MSM limem

LET LALIT A MINIS LOZMAN OBEEGADOO

Kan pu ranplas lakaz lamyant, kote?

LALIT finn avoy enn let Minis Lozman Obeegadoo pu dimann li kot plan pu ranplas lakaz lamyant? Nu finn anmemtan avoy li demand LALIT lor problem lozman dan kontext kriz koronavirus ek enn dosye lor kestyon lozman. Nu pe pibliye enn versyon Kreol let ki nu finn avoye.

Ser Minis Obeegadoo,

Nu pe ekrir u lor 2 pwin konsern u politik lozman:

- Ranplasman lakaz lamyant

U ti dimann nu avoy u enn dosye an Desam lane dernyer ki nu finn avoy u byin vit le 9 Desam 2019. Dan nuvel MBC le 4 Mars sa lane la, u ti anons ki u pe travay pu ki personn dan pei pa res dan lakaz lamyant. MBC finn anons ki pe kas enn sertin nomb lakaz dan Dubreuil e pe ranplas zot.

Nu remarke ki bidze 2020 finn fer provizyon pu anlev lakaz lamyant, me pa pu ranplasman lakaz ki Leta finn vann avek abitan. Nu rapel u ki pandan konfinnman, kan modord guvernman ti “Res Lakaz”, abitan finn bizin refizye dan lakaz lamyant.

Li irzan ki ranplasman lakaz lamyant demare osi vit ki posib.

Eski u kapav klarifye ki plan u Minister konsernan ranplasman lakaz lamyant?

2. Demand LALIT ek dosye lor lozman

Nu avoy u nu propozisyon pu plan lozman dirzans dan kontext kriz koronavirus osi byin ki enn dosye lor kestyon lozman dan format pdf.

Rajni Lallah
for LALIT

ti promet, kan M. Showkutally Soodhun ti Minis. Guvernman bizin rann piblik enn kalandriye demoli-ranplas lakaz sayt par sayt.

4 MHC ek NHDC bizin rule kuma enn servis sosyal, non pa kuma enn konpayni prive pu fer profi.

5 Pu dimunn kapav pey zot lokasyon ubyin repeyman lonn bizin kree nuvo anplwa par milye dan nuvo sekter kuma “prodiksyon manze”, kot pu ena anplwa an sekirite, kilidankaro, lorbatolapes, dan nuvo lizinn pu prezervasyon manze ek transformasyon, dan transpor, marketing. Pu sa arive, Guvernman bizin aret azir kuma kapon e, dan lintere tu dimunn, fors propriyeter tablisman ek lezot gro propriyeter later pu konverti, dizon, enn-tyer zot later pu fer prodiksyon manze e servi zot infrastruktir existan kuma lizinn pu prezerv rekolt.

6 Kriz lozman ek problem sekirite alimanter kapav adrese, anmemtan, si guvernman kree “vilaz agrikol”.

Dan kad lozman, LALIT finn osi ekrir Minis Lozman

RK

INFO INFO INFO

Fim K-Lib

Prosenn Fim Klib pe vi-
zyonn enn fim Koreyin apel
“Printemps, été, automne,
hiver... et printemps”. Fim la
realize par Kim Ki-Duk. Ti
sorti 2003.

Dernye fim nu ti gete ti
lor enn lepidemi. Ti apel
Contagion, enn fim Amerikin
par Steven Soderbergh. Li ti
sorti 2011.

Lansman Liv an Kreol

Alain Fanchon so liv an
Kreol Lamarel pe lanse Zedi
10 Septam.

RELYE AR METRO Bicycle Lane ek Santye Pyeton

LALIT, kuma enn parti, krwar dan devlopman transpor piblik, plito ki sime koltar ek loto individuel. Sa, li pu rezon lanvironnman, enn kote, me osi pu rezon sosyetal. Dan sa kad la Brans Richelieu finn azir.

Zedi 13 Ut 11:30 am, ti ena enn rankont Brans LALIT Cite Richelieu dan Biro CAB Beau Bassin. Prezan ti ena M. A. Wadallee, Regional Development Officer su Minister Infrastruktir Nasional, enn reprezentan Road Development Authority, Mm D. Chukowry PPS Sirkonskripsyon no 1, 2 ek 20 ek Manb LALIT Laval Yves & Ragini Kistnasamy.

Sa rankont li enn swivi let ki Brans LALIT ti avoy Premye Minis lor sa size la. (Kapav get kopi lor nu sayt www.lalitmauritius.org dan seksyon “News” 13 Fevriye).

Dan rankont, Laval Yves ti prezant plan ki nu finn trase apre enn sayt vizit par Brans. Nu finn explike kimanyer sa pu ed deblok trafik apartir Ti Rivyer. E, si asir ase parking bisiklet an-sekirite dan Stasyon Metro Coromandel, dimunn kapav kit zot bisiklet, pran metro pu rant dan Port Louis.

PPS Chukowry finn anonse pe fer enn overpars kot depo Metro Richelieu pu pyeton ek motosiklet sirkile ant Richelieu ek Coromandel. Li finn dir ki pu kapav inkli renkulwar pu bisiklet

osi kuma ena dan nu trase. Laval finn explike kimanyer sa pu ede pu deblok trafik dan Coromandel. Abitan Coromandel kapav vinn ziska Stasyon Metro Coromandel par bisiklet, met zot bisiklet dan parking sekirize, pran metro pu al Port Louis.

M. Wadallee ek Mm Chukowry finn dir nu propozisyon valab me pu sa lane la, pena bidze. Me zot pu get li dan prosenn bidze. Zot finn propoz enn randevu dan 2 mwa pu al fer enn sayt vizit lor trase kuma li ete lor plan ki nu ti prezante.

Ragini Kistnasamy finn dir bizin inkli santye pu bisiklet lor tu nuvo proze larut. Par examp, devlopman larut ki pe ena ant Gros Cailloux ziska Canot, bizin ena enn *bicycle lane*. Kumsa pu ena enn sime bisiklet depi Stasyon Metro Coromandel ziska Gros Cailloux. Sa li pu rant dan sa *Cycling Policy Framework 2020-2024*. Abitan kumans reklam lespas piblik e diminye invazyon masinn lor lespas pyeton. Swit a nu lartik, enn abitan Beau Bassin finn ekrir nu pu explik proze ki li, osi, kuma enn dimunn ki mont bisiklet, finn sumet.

Laval Yves finn usi sumet petisyon Brans LALIT Richelieu avek sinyatir abitan landrwa pu sutenir sa demand santye pyeton-bicycle Lane.

BK

Daneswar Sarjua: Moris Bizin e Kapav al Ver Prodiksyon Danre-Debaz

De manb LALIT ti fer enn rankont avek Daneswar Sarjua, prodikter lafarinn manyok ek friyapin, legim ek fri preserve desesman prodwi alimanter ek mirisaz banann par tanperatir.

Pu prodir lafarinn baze lor manyok, friyapin, pomdeter ek lezot fekilan, seki bizin, dapre Daneswar Sarjua, se enn sibsid, parey kuma diri-lafarinn me kot Guvernman pey planter lamwatye valer so prodwi, e lizinn prosesing pey lot lamwatye. Sa pu bes pri pu konsomater ase pu ki prodwi ki plante e proses dan Republik kapav ranplas enn parti danre-debaz importe. Sa pu kapav organize atraver Marketing Bord. “Deza Guvernman ena sibsid lor diri ek lafarinn importe”, li dir, avek rezon. “Li enn lepok kot ena buku danze kote importasyon prodwi alimanter,” li finn dir.

LALIT ti intervyue Daneswar Sarjuakot solizinn transformasyon ek prezervasyon alimanter, *Conserverie Sarjua* ki truv dan zonn indistriyel Plaine Lauzun. Nu ti fer enn vizit so diferan departman. Li ena trwa imans fur, de pu deses prodwi alimanter, ek enn kote mirisaz. Ena enn seksyon kot li stok so prodwi fini, pare pu livre dan supermarket. Ena enn seksyon kot travayer, tu madam, pe asize avek zot seve kuver par enn file kuler ble, pe plise e kup-kup manyok. Apre, enn zenom met manyok plise dan enn masinn ki fer li sorti dan ti but trans-transe, pu li al dan fur, kot apre ki li ase sek, pu kraz li dan graynnder. Parmi so 90 travayer par la, ena 10 depi Bangladesh. M. Sarjua komunik ar zot an Hindi, me li dir plizir pe deza konn koz Kreol inpe.

Depi lepok kan li ti arpanter, M. Sarjua finn aprann kimanyer marse lokal opere, kote prodwi alimanter. Depi 1992, li finn met dibut so lizinn. Li prodir enn varyete prodwi pu marse lokal.

Li byin koni pu so prop zasar, ki enn-de prodwi alimanter pli spesyalize dan pei – avek enn varyete inkrwayab, e avek enn gu byin, byin rode. Me, li osi prodwir lafarinn depi manyok ek friyapin. Li ena enn fur pu deses so prodwi fekilan la, e apre sa, masinn pu kraze. Li osi prodwir masala, differan dite ek latizann ki infize. So lizinn ena enn fur pu fer banann mir, dapre nivo Linyon Eropyin. Li aste banann depi tipti prodikter dan lakur, e li vande atraver pwind-devant partu-partu. Tusala pu dir ki M. Sarjua enn-de bann dimunn pli konpran sityasyon alimanter dan pei, so posibilité pu sekirite alimanter, e so difikilte.

Li dir, par examp, li pey DBM pre Rs1,000,000 lokasyon par an. Apre 27 an, li ena enn revandikasyon: so lokasyon ti bizin vinn sinbolik parski li fini ranburs totalite valer batiman la. Li enn revandikasyon rezonab – sirtu akoz sekirite alimanter telman importan dan lepok lepidemi, menas lager, menas lanvironnman lor sistem maritim pu importasyon manze. Bizin sa kalite sibsid pu tu prodikter alimantasyon.

Anfet, dan LALIT, nu atir latansyon lor imans sibsid ki ena lor prodiksyon kann. “Ena enn dizenn para-etatik,” M. Sarjua dir, “ki sutenir prodiksyon kann ek disik.”

Daneswar Sarjua – “Sekre pu Stabiliz Pri Legim e Ogmant Prodiksyon se Kanning”

“Kan ena tro buku rekolt pomdamur, planter perdi,” M. Sarjua dir. E kan ena tro tigit, pomdamur vinn tro ser. Seki ti pu stabiliz pri, se si ena enn imans sekter kanning. Me, pu sa bizin lekipman, e sirtu

bizin lespas. Sa kestyon lwe lespas, M. Sarjua explike, ki rann li ser. “Kan u aste buku pomdeter, kan ena bon rekolt, u pa pu kapav proses tu: u bizin plas pu stoke dan freser. Kan u prodir buku bwat pomdamur (ubyin su-prodwi), la osi, u bizin lespas pu garde. “U bizin plas pu tu, e li kut ser, ser.” Me, dapre li, kanning li lakle. Pa zis pu pomdamur, me pu tu legim. Li dir ena konpayni ki fer kanning, ki bon mem, me zot import zot tipwa, may, tusala, pu met dan bwat, alor zot pa pe vreman stimil prodiksyon manze lokal, ni kontribiye pu sekirite alimanter.

Daneswar Sarjua: “Avan, mo ti export 75% Zasar, Asterla tu pu Marse Lokal, me ... enn parti al lot pei mem”

Kan LC poz kestyon M. Sarjua lor ki pursantaz pu export, ki pursantaz pu marse lokal, li reponn dan enn espes zedmo: “Mo ti pe export 75% mo zasar, asterla tu al dan marse lokal,” me lerla li azute, “Me ... enn parti al lot pei mem.”

Li dir lontan li ti export buku. Me, pu enn po zasar, li ti pe gayn enn €1.10. Lerla sa po la vande pu €3.50 dan Lerop. €1.10 pa ti sifi, alor li finn aret exporte. Anmemtan, *Air Mauritius* ek *Emirates* ti ofer pasaze u amenn 2 valiz 20 kilo, anplas enn sel. E, kumsa ki li exporte. Individu sarye so zasar, ranpli dan zot valiz, ansam, li dir, ar Minn Apollo!

Dapre LALIT, prodwi kuma zasar Moris, e osi manze transforme dan bwat konserv (kuma kari pwason, kari legim, vinnday pwason, vinnday brinzel, rugay pwason sunuk, etc) ti kapav byin vande e dan Moris, e kuma enn “niche market” pu exportasyon, ki

1980-2020

40 an depi Mobilizasyon Lamas Travayer an Septam 1980

ti kapav sibvansyonn prodiksyon alimanter. "Mo lizzinn konpletman glutenn-free," M. Sarjua azute. Pa zis pena okenn intran ki kontenir glutenn, me tu so zepis, tu, zot san glutenn. Dan LALIT nu truve ki sa osi, li enn "*niche market*" pu exportasyon. E prodwi sertifye glutenn-free, zot vann ser. Dan popilasyon mondal ena 6% dimunn ki ena problem kan manz glutenn, 1% popilasyon pa kapav manz mem "tras" glutenn, alor restoran, lotel, e sipermarse partu dan lemond pe realiz linportans sa realite la dan marketing. Moris nu ena plizir danre debaz ki pena glutenn (glutenn truve dan dible sirtu, e gayn li osi dan lorz, dan seg, e par kontaminasyon dan plantasyon otmil) alor, nu ena enn lavantaz.

Daneswar Sarjua: "Avek lokdawn, mo finn bizin redwir prodiksyon"

An repons enn kestyon par GH, M. Sarjua dir "Avek lokdawn, mo finn bizin redwir prodiksyon akoz turist ti pe aste buku mo prodwi. Zot aste dan supermarket, amene. Morisyin ki parti, zot osi, zot amene dan zot valiz." Li dir so lizzinn nepli travay dan Dimans asterla, e prodiksyon finn bizin ralanti buku, buku.

Rankont ekir par GH ek LC

LALIT so Demand anver Leta

Dan LALIT, nu dir Guvernman ti bizin donn sutyin e met sibsid lor prodiksyon danre debaz, enn kote, ek lor tu prodwi alimanter importan, lot kote. Sa inkli sak kategori manze: danre-debaz (lafarinn fer ek prodwi lokal, pomdeuter, diri kuma Vita-Rice), pwason, dizef ek pul, dile, legim ek fri, lavyann.

Nu dir, Guvernman bizin asire ki ena sekirite alimanter, enn kote, e prodiksyon sirplis pu exportasyon, pu ranforsi stok deviz dan Moris.

Tusala pu kree anplwa dan Moris – dan karo ek dan lizzinn – e li enn kalite anplwa ki stab..

Mobilizasyon Septam 1980 ti kumanse otur enn lagrev lafin e ti amplife pu vinn enn veritab muvman popiler kont IRA (Industrial Relation Act), lalwa bayon ki Travayis ek PMSD ti vote an 1973 pu kas lerin sindika. Me, li pa ti kumanse zis kumsa. Enn an avan, ti ena pli gran lagrev ek pli gran mobilizayson travayer dan listwar Moris dan muvman lagrev Ut '79. Apre 3 semenn, ti ena viktwar klas travayer, konkretize par enn dokiman siyne de-kote (Guvernman ek sindika) apel "Lakor 23 Ut". Guvernman ek patron finn refiz respekte lakor. Alor, tu sa mem mobilizasyon depi Ut '79 ti revinn an-mars an Septam '80. Me, sann fwa la, avek enn dinamik pli politik ankor.

Lagrev lafin ti kumanse Samdi 7 Septam 1980. Li ti dan ansyin biro GWF, Lari Brabant e li ti organize konzwintman par General Workers Federation (GWF) ek Federation des Travailleurs Unis (FTU). Lannwit-lizur so laport ti res uver, dimunn ti pe vini, kuma dan enn pelirinaz. Bi lagrev lafin sete pu fer guvernman Travayis respekte lakor ki li ti siyne enn an avan ar sindika pu ki tu grevis lisansye lagrev Ut '79 gayn enn travay, pu amand IRA ek met dibut CNT. Sann fwa la, li pa ti kuma lagrev lafin apre lagrev Ut '79 kot pa ti bwar dilo ditu. Sann kutla, ti bizin letan pu mobilize. Alor, tu grevis lafin ti bwar zis dilo. Naryin ankor.

Plizir dirizan ek militan sindikal ti partisip dan sa lagrev lafin la. Ti ena France Soopramanien (GWF), Gerard Nina (GWF), Bidianand Jhurry (GWF), Balram Ramsahaye (UBIW), Farook

Auchaybar (UBIW), Mario Flore (PLHDWU), Ignace Rayapen (lisansye Belle Vue Harel), Pierre Mathieu (artizan lisansye), Herve Marcellin (artizan Medine lisansye), Swadiq Peerally (GWF), Ram Seegobin (GWF), Paul Berenger (GWF) ek Alain Laridon (FTU).

Enn imans mobilizasyon sindikal ek popiler ti devlope pu sutenir revandikasyon sindika. Pandan 13 zur ti ena lamars, veye e imans manifestasyon lor sayt travay e dan kartye kot travayer reste. Tulezur delege depi lizzinn ek diferan sektier ti defile avek pankart ziska biro GWF an solidarite a grevis lafin. Depi Oceana Textiles, Litronix, Tuna Canning, Caustat, Blue Marlin, Dai Dai, Exportos, lotel Trou aux Biches, garaz UBS, sofer e kontroler UBS, Desbro, CEB, travayer MFT, travayer lasirans, lizzinn Highlands – suvan ek zot liniform, tu – ek mem profesor GTU. Abitan rezyon fobur Port Louis ek lezot landrwa ti pe osi organiz lamars sutyin ziska biro GWF. Ammemtan dan buku kartye ti ena veye ek lamars flambo kuma Mont Roches, Bambous, Chebel, Plaisance, Surinam, Cite La Cure, Ste Croix, Roche Bois, Cassis, Curepipe, Q. Bornes, Cite Richelieu, Mahebourg, Grand Gaube, Plaine Verte, Riviere des Anguilles, Nouvelle France, Belvedere.

Enn komite suytin ti pe okip

servis dord kot batiman GWF e ti pe sirkil linformasyon lor derulman lagrev ek mobilizasyon atraver trak kotidyin. Tulezur pandan sa 2 semenn la ti ena par 10,000 trak an Kreol ki ti distribye antye Moris, amezir delege return lakaz, fer reynion lorganizasyon pu landime. Sa finn kontribye buku pu fer lamas dimunn abitye avek Kreol ekrit.

Ti ena osi plizir lorganizasyon etidyan ki ti inplike dan mobilizasyon, ti organiz miting ek lamars, parmi ti ena MAS, KES, Grup Etidyan Lib, Lekol Koperativ, Union des Etudiants Socialistes, MIE Students Union, ek Linyon Etidyan Liniversite Moris. Buku militan LALIT (alepok *Lalit de Klas*) ti inplike dan lorganizasyon Septam '80 ki li dan lekip servis dord otur lagrev lafin ek mobilizasyon dan kartye, ki li onivo santral, ki li onivo prodiksyon trak kotidyin.

Septam '80 ti reprezent enn veritab atak politik de mas kont lalwa IRA, anfaver drwa lagrev. Li ti enn vre mobilizasyon popiler me ki ti buku plis politik e mwin indistriyel. Pandan sa 2 semenn la klas travayer finn demontre so kapasite pu azir dan linite alabaz dan tu sekter travay e dan so kartye. Determinasyon ek disiplinn organizasyonel ki klas travayer ek militan alabaz ti demontre alafin finn obliz guvernman Travayis sede e siyn enn nuvo lakor ar sindika kot li ti donn garanti ki tu lisansye Ut '79 pu gayn enn travay e gard zot tan servis, e osi donn bann dat pu debat amandman IRA dan Parlman.

Septam '80 finn montre nu kapasite klas travayer ek dimunn oprime kan li ini ek mobilize. Sa kalite degre konsyans deklas e linite deklas ki manke zordi pu fer fas kriz ekonomik ek sosyal e fer fas danze deriv fasizant. Sa travay la ki militan *Lalit* finn tultan fer e pe kontiyne donn kudme devlope ek sweyne.

BUK-RIVYU: KNOW MY NAME PAR CHANEL MILLER

'Veritab kestyon ki nu oredi poze li pa kifer li pa finn donn depozisyon? Me plito kifer li pu al fer enn tel zafer?

Know My Name (Ala Kuma Mo Apele) par Chanel Miller li enn-de liv lepli difisil ki mo finn deza lir. Miller dimann nu pa vir figir lot kote, pa eskv truv sa vyolans ki ena dan asolt sexyel, dan manyer li fraktir enn dimunn so prop lide de limem, e asontur manyer sa ditor la al reperkite dan enn sisyete antye. *Know My Name* kumanse ar sa zur fatidik kan Brock Turner agres Chanel Miller kan li ti san konesans deryer enn twet ramas-salte, e sa agresyon la termine selman kan de zenom siklis traverse, reysi trap zom la kan li sey sove, arezon li. Ena enn laverite simp dan sa evennman la. E depi sa, Miller rakont nu tu seki li finn traverse pandan trwa banane ki swiv, kan li ena pu fer fas *swit* ki vinn apre sa asolt vyolan, fer fas bratalite, tretman inimin, depi Lakur ek lezot institisyon. Tu sa institisyon la pa zis dezolan anterm sutyin pu viktим la, me zot aktivman konplis dan perpetye enn tel kiltir infliz ditor, enn tel kiltir vyolans patriarkal.

Pwisans liv *Know My Name* se sa: li exxiz ki nu, lekter, nu fer prev lafors ase pu gete, kan instin nu finn aprann se pu vir figir lot kote, e kan nu pe gete kumsa, pu lerla osi poz numem lakestyony kimanyer nu, dan lepase, a-sak-fwa, sak fwa, suzestim komye lafors anfet enn viktим bizin ena pu li vinn delavan. Liv la enn explorasyon sa imans kuraz ki li pran, sa fyel ki enn viktим bizin ena, sa fyel so pros, so kamarad, so koleg bizin ena, e komye zot kuraz bizin dire dan letan, e kimanyer zot bizin kapav re-truv lafors intern la pa enn fwa, pa de fwa, me pandan dezane, e kimanyer alafin, sistem la trayir zot, kanmem tusa kuraz ek landirans la.

Miller rakont so traverse avek enn kuraz inkonparab. Li refiz kurbe divan sa latant sisyete ki li bizin azir kuma "viktим akseptab", e sa, malgre ki sa latant sisyete la ti pe inpoze lor li tutolong enn prose medyatize a-blo e interminab. Li remet ankestyon reportaz otur Brock Turner: so rev pu lavenir, so lanbisyon fitir, so meday natasyon, ki so profesor Franse panse lor li, par montre ki tusala li nil kan get krim ki li finn komet. Miller konklir ki potansyel Brock ena plis valer pu institisyon ki so sufrans; anfet Ziz la fer deklarasyon, ki asterla notwar, kumkwa Brock finn perdi sifizaman pandan prose alor so santans bizin leze. Miller, e sa li importan, li pa zis arete ar rod ferm li dan kasos, inkarser li, me li kritik sistem karserial, li desir li, li expoz tu so esek, tu so problem sistemik dan Leta Zini. Li fer nu rapel ki, kan zom gayn permision sisyete pu gard zot lakoler andan-andan, se fam ki al fini dan lamorg.

Miller reflesi lor ki lazistis ule dir pu viktим vyol. Nu bann institisyon ena pa zis mankman me osi zot malkonsevwar pu dil avek konplexite sa troma kan u vyolante, pu rekonet sa travay pu u refer u-mem, e pu asire ki perpetrator pa res inpi. Miller ekrir so prop zistwar, me li pe ekrir osi zistwar komye lezot fam partu dan lemond. Nu tu bizin fer li enn devwar lir liv la.

SB

Tradit depi orizinal an Angle.

P.S. depi Redaksyon: Tit liv la li *Ala Mo Nom* li sorti lefet ki, tutolong ki ka la pe derule, e mem apre, Miller ti res anonim. Lakur ti donn li enn sidonim, Emily Doe. Finalman, avek publikasyon so liv, Miller finn deside, difisil pa difisil, pu vinn delavan figir dekuver, nom dekuver: *Know My Name*.

AA

Limportans Eleksyon USA – Biden v/s Trump

Eleksyon dan Lamerik pe koste. Li pu Mardi 3 Novam. Laba, li pa mem enn konze piblik, me enn zur travay ordiner. Sa fer ki eleksyon tultan donn enn dezavantaz klas travayer, akoz so patron kapav pa donn li konze, ubyin pa akord enn permision.

Kandida Joe Biden dan Parti Demokrat pe chalennj Trump, ki deza dan White House, kuma reprezentant Republikin.

Me, Trump pa zis reprezentant Parti Republikin ordiner – dedrwat ubyin konservater. Li finn eriz li kuma lider – espes enn “kordilo” – alatet enn muvman fasist sipremasist blan ki finn e pe kontiyn emerze dan Leta Zini.

Trump reprezent sa kuran danzere la. Kuran la krwar dan tu kalite lide kolonyal e bizar, ki rasist, anti-mizilman, anti-semit, ki anti-fam, ki anti-lasyans, ki fondamentalist Kretyin, e ki arme.

Get so danze. Donald Trump servi batiman Guvernman, setadir White House pu so Konvansyon so Parti Politik. Deza, li pe fer so parti vinn “leta”. Sa li deza enn siyn fasism. Lerla, premye swar so Konvansyon, 24 Ut, li resevwar kuma orater Patricia ek Mark McCloskey, enn kup notwar akoz zot finn ilegalman menas avek zot zarm otomatik manifestan ki ti pe proteste apre lapolis ti tuy George Floyd. Zot ena kes kont zot pu sa. Landime enn zenom blan 17-an finn arete kan li finn tire, tuy de dimunn, bles enn trwazyem, dan enn manifestasyon *Black Lives Matter*. Ala lefe Trump so invitasyon a sa kup la.

Dan LALIT, nu truv li importan ki tir Trump depi puvwar, avan li tro tar. Buku dimunn dir Trump pa kuma Adolf Hitler, me suvan dimunn ki dir sa, zot konn Adolf Hitler selman *apre* so zenez politik. Zot pa etidye kimanyer li ti monte, akimil so puvwar, avan li vinn kler ki li enn megalomann fasist danzere,

kan li tro tar, kan li fini totalman reprim so lopozisyon politik e pe al ver exterminn dimunn Zwif, Zitan, omosexuel, dimunn avek problem mantal, e fini so pei Lalmayn net.

Pandan so premye manda, Trump finn ranforsi baz sosyal pu enn tel reyn fasist. Fasism, rapel, li enn *muvman lamas dimunn ki mobilize* – mem avan li vinn opuvwar, e kan li gayn so kordilo, kuma Trump dan puvwar, sa avans sa mobilizasyon demas existan.

Li finn ranforsi enn seksyon lemas Amerikin dextrem drwat, ki krwar dan ideolozi swivan:

- Gard pavyon ek stati depi lepok lager sivil, setadir “Konfedere”, ki reprezent esklavazis opuvwar.
- Sipremasi ras blan.
- Drwa pu prezidan fer seki li ule.
- Tir tu regleman ki protez lanvironnman si li diminye profi pu klas kapitalist.
- Drwa port zarm, mem an piblik, mem zarm otomatik – si u blan e pa degos, setadir.
- Dominans relizyon Kretyin; pozisyon anti-Islamik, anti-Zwif, e anti-tu lezot relizyon.

- Dominans USA dan lemond, propagann anti-Lasinn konstan, anti-Liran konstan, anti-kominis ek anti-sosyalis konstan.
- Kontrol Letaek patriarsilor fam, atraver limit kontrasepsyen ek lavortman.
- Pa anseyn tu syans, si zot truv li zenn krwayans relizye.
- Pa swiv rekamandasyon syantifik – ki li lor lanvironnman ki pe degrade, ki li lor limportans vaksin, ki li lor lepidemi kuma koronaviris.

E sa kuran la dir, si Trump pa ranport eleksyon, sa vedir eleksyon trike.

Bizin mobilize pu tir Trump. Anmemtan bizin kontiyn opoz sa muvman fasist la, ki Biden gayne ubyin perdi. Anmemtan bizin mobilize deryer enn program anfaver klas travayer e kont kapitalism. Deplizanpli dan Lamerik, zenn elekter inn vinn anti-kapitalist. Alor, ena enn gran leswarz. Me, lalit kont sa kuran dextrem drwat fasist, li bizin sanrelas.

LC

Ki Zintere pe Kasyet Deryer Tamtam Administrasyon Trump?

Le 13 Ut 2020, Administrasyon Trump finn annonse Prezidan Amerik Donald Trump, Premye Minis Israel Benjamin Netanyahu ek Prins Eritye UAE Sheikh Mohammed Bin Zayed (MBZ) finn ariv a enn lakor pu normaliz relasyon ant Israel ek UAE. Steytmennt depi Mezonblans dir sa lakor la sanse enn avanse diplomatik istorik ki pu amenn leape dan rezyon Mwayin Oryan. An-esanz, Israel pu “sispann” anexasyon preske 30% West Bank Palestinn, kuma Prezidan Trump so swadizan plan “Vizyon Pu Lape” ti prekonize. Nu pu rapel UAE so reprezentant ti prezant dan Mezonblans le 28 Zanve 2020 kan Prezidan Trump ti anons so “Vizyon pu Lape” e nu dan LALIT nu ti truv Plan Trump plito kuma enn plan pu permet Leta Israel akseler instalasyon aparteid dan teritwar okipe e anexe ilegalman Palestinn.

Lotorite Palestinyin finn kondann UAE so aksyon kuma enn trayzon lako Palestinyin. Hamas usi finn kondann lakor UAE-Israel. Anfet, UAE pe blansi Israel e kuver pu tu krim so larme lokipasyon lor teritwar Palestinn.

Demand LALIT pu anbargo lor zarm dan Mwayin Oryan Res lor Azanda

LALIT pu kontiyn kanpayn kont politik kolonyal ek militarist Leta Israel e kont rol inperialist Amerikin ki zordi reprezent enn antrav pu enn vre solisyon problem Palestinyin e pu ena leape dan Mwayin Oryan.

Nu rapel lekter Revi LALIT an 2006 pandan bombardman Liban par Israel, LALIT nu ti kordin enn petisyon adrese a Sekreter Zeneral Nasyon Zini pu demand enn anbargo zarm lor Mwayin Oryan. Sa demand la ankor lor azanda. Pei fabrikan ek exportater zarm form parti dan problem pu formant konfli pu lerla vann zarm.

Pa koz ditu Leta Palestinn: Pa aret Anexe, zis sispann

Kontrerman a seki Prezidan USA Trump ek Sheikh MBZ dir dan media, Netanyahu finn presize ki li pe selman sispann anexasyon 30% Later Palestinn “pu lemoman”. Nu remarke ki lakor pibliye par Mezonblans, li usi koz “sispann” anexasyon. Pa pe koz abandonn plan Israel ek Trump pu kokin later Palestinn. Alor, sispann anexasyon an esanz pu enn manb Lalig Arab rekonet Israel politikman. Sa usi, li zis koze, parski Netanyahu finn fer li kler ki li pena okenn lintansyon sispann so plan anexasyon.

Trump fer kurtye pu lavant zarm deger USA ar UAE

Apre lanons Lakor, Senater Republikin Tom Cotton ki syez lor *Senate Armed Services Committee* deklare ki sa nuvo diyl Israel-UAE pu permet ankor plis lavant zarm Amerikin parmi pei dan Mwayin Oryan. Anfet, nu bizin dir an-pasan ki sa diyl la pe prezante komkwa pu swadizan retablir leape, kan li pu fasilit lavant zarm.

Dan enn konferans depres apre

lanons Lakor, Prezidan Trump anons UAE interese pu aste avyon deger sofistike F-35 e Lamerik pe konsider sa reket la. Pu lemoman, zis Israel ki ena avyon F-35.

Alor li pa enn linisyativ lape kuma pe rod fer nu kwar. Li enn muv guvernman Trump donandan, UAE rekonet Israel pu kas izolasyon politik Israel parmi pei manb Lalig Arab e an esanz USA pu negosye lavant avyon deger Amerikin ar UAE.

Kan sa nuvel la deor, Leta Israel dir li pa dakor ki USA vann avyon deger F-35 a UAE akoz li, Israel, ena sa tip avyon konba. Eski u pu kwar Israel ena veto lor ki zarm e ar kisannla USA kapav vann li dan Mwayin Oryan? Seki inn vinn okler se ki Kongre Amerikin inn pas lalwa kot USA efektivman bizin “konsilte” Israel lor tu lavant zarm dan Mwayin Oryan. Inkrwayab! Rezon deplis pu dir USA prinsipal responsab konfli dan Mwayin Oryan. So sutyin permet Leta Israel okip Palestinn militerman, inpoz blokis total lor Gaza, anexe later atraver koloni lor later Palestinn e kontinye agresyon militer kont lepep Palestinn.

BK

USA reprezent 80% lavant zarm lor plan mondyal

Arms exports by country

Ten largest arms exporters for the period 2007 to 2017

Country	Share of Total	Average Annual Exports 2007-17 (USD)
United States	79.5%	\$143.2B
Russia	5.4%	\$9.7B
France	2.3%	\$4.1B
United Kingdom	2.0%	\$3.6B
Germany	2.0%	\$3.6B
China	1.6%	\$2.9B
Italy	1.1%	\$1.9B
Israel	0.9%	\$1.7B
Sweden	0.7%	\$1.3B
Spain	0.7%	\$1.3B

SOURCE: World Military Expenditures and Arms Transfer (WMEAT) 2019 from the U.S. Department of State. CNBC calculations. Arms transfer values in constant U.S. dollars. Values include only trade among countries covered by WMEAT and unspecified or multinational entities.

Tablo donn detay 10 pei parmi pli gran exportater zarm ek reveni an dolar depi lavant zarm pu period 2007-2017.

Apel a Guvernman pu Opoz Proze Aneksasyon Israel

Lalit pe lans enn lapel pu Guvernman Moris, atraver Minis Zafer Etranzer Nando Bodha, azut so lavwa dan lelan protestasyon ki finn leve dan lemond antye kont proze Israel pu anekse enn gran but West Bank sa mwa la.

Sekreter Zeneral Nasyon Zini, dirizan Linyon Eropein, Langleter, Lasinn, Larisi, laplipar pei rezyon Arab, inkir Lezip, Zordani, mem Larabi Saudi, finn piblikman afirm zot opozisyon kont sa proze aneksasyon guvernman Netanyahu-Gantz la. Ena pei finn mem menas sanksyon ekonomik kont Israel si zame li al delavan ar so plan aneksasyon. Dan Jericho, Nickolay Mladenov, anvwaye Nasyon Zini pu lape, ansam ar reprezantan diplomatik Lasinn, Larisi, Langleter, Linyon Eropein ek Zordani ti pran laparol dan enn rasanbleman Palestinyin pu sutenir revandikasyon pu kreasyon enn Leta Palestinyin, e finn opoz plan anexasyon Israel. Dan enn Rapor, ki 47 exper Komite Drwa Imin Nasyon Zini fek pibliye, zot finn kondann plan aneksasyon ki zot dir reprezant enn vizyon “aparteid pu 21yem syek” e ki “pu redwir Palestinn an Bantustan.”

Depi 1967 larne Israel pe okip West Bank ek Les Zerizalem. Depi sa lepok la, differan guvernman Israelyin finn akapar ankor later e finn ankuraz instalasyon koloni Israelyin partu lor sa but teritwar Palestinn la. Zordi ena pre 600,000 kolon Israelyin ki viv dan 140 settlemennt (koloni) dan West Bank ek Les Zerizalem. Avek sa plan aneksasyon la, Palestinyin pu perdi ankor 30% zot teritwar. Li enn agresyon konstan.

Inplantasyon bann settlements dan teritwar, ubiyin “lokipasyon”,

li ilegal dapre Lartik 49, Konvansyon Zenev. Li enn vyolasyon lalwa internasional. Li enn ak agresyon. Lokipasyon militer West Bank, Les Zerizalem li deza enn surs profon vyolasyon drwa imin lepep Palestinn. “Leta syez” ki Israel mintenir lor Gaza li deza ilegal. Tu sa refizye Palestinyin ki finn bizin fwir destriksyon zot vilaz depi Nakba, deza enn krim. Asterla, tu sa agresyon Leta Israel la pu agrave si zame al delavan ar sa proze Netanyahu-Gantz pu anexe enn gran but West Bank. Li pu kristaliz enn realite deza inzist kot 2 lepep ki viv dan mem lespas, guverne par mem Leta, me san ki zot ena mem drwa egal. Li pu vinn enn Leta Aparteid an-reg.

Lalit finn tultan sutenir lalit lezitim lepep Palestinyin pu zot ena enn Leta lib ek suverin. Militan Lalit finn al Palestinn a trwa repriz, pu partisip dan aksyon solidarite internasional anfaver liberasyon Palestinn. Zordi, avek Trump opuvwar dan Lamerik, Israel pe zwir enn infinite plis ki avan. Alor li neseser ki partu dan lemond nu azir pu met enn kal. Nu tu bizin sutenir kanpayn Boykot-Dezinvesisman-Sanksyon (BDS) kont Israel. Nu Guvernman bizin izol Israel. E li bizin fer li dabor par proteste kont sa proze pu anekse enn parti West Bank Palestinyin.

Alain Ah Vee, pu Lalit,
6 Ziyet 2020.

Kreasyon Banksy lor Palestinn